

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 16 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 9 innevarande mars förda protokoll.

§ 2.

Enligt därom förut fattadt beslut företogs nu val af en suppleant i konstitutionsutskottet efter herr S. Arnoldsson; och utsågs därvid till suppleant i berörda utskott friherre *G. J. De Geer* med 105 röster.

Herr *K. L. Johansson* i Stora Mellby erhöll 102 röster.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda val.

§ 4.

Kammaren beslöt efter hemställan af herr talmannen, som förmäde sig hafva om tiden för valen samrådt med Första Kammarens talman, att nästa lördag den 19 innevarande mars företaga val af ledamöter och suppleanter i det af Riksdagen beslutade särskilda utskottet n:o 2.

§ 5.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner:

angående upphörande af den till kronan utgående så kallade strömsafrad af flottbron öfver Dalälften vid Uppbo i Stora Skedvi socken m. m.;

angående upphörande af den till kronan utgående afgift af flottbron öfver Dalälven vid Grådö i Hedemora socken m. m.; och angående försäljning af en till förra militiebostället Reslöf n:is 1, 2 och 29 i Malmöhus län hörande lägenhet.

§ 6.

Vid remiss af en proposition.

Efter föredragning häruppå af Kungl. Maj:ts jämväl å kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen, angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem, begärdes ordet af:

Herr Bergström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till en början få fästa herr talmannens och kammarens uppmärksamhet på den enligt mitt förmenande högst olämpliga praxis, som är på väg att inrota sig, att, till och med när en så viktig kungl. proposition som denna framlägges för Riksdagen och skall af Riksdagen remitteras till vederbörande utskott, kammarens ledamöter befinna sig i den ogynnsamma ställning vid studiet af den kungl. propositionen, att denna, såsom fallet är med den nu föreliggande, icke utdelats på kammarens bord förrän vid början af det plenum, då densamma skall till utskott remitteras. Det är klart, att under sådana förhållanden kammarens ledamöter icke äro i tillfälle att i förväg åt den kungl. proposition, som skall remitteras, ägna den uppmärksamhet, som i åtskilliga fall väl kan behövas. Det skulle nästan kunna synas, som om man på vissa håll önskar, att dylika viktiga handlingar skola gå till vederbörande utskott utan någon förberedande öfverläggning inom kamrarne, och som vittnesbörd härpå skulle jag nästan vilja betrakta den märkliga omständigheten, att i detta ögonblick chefen för jordbruksdepartementet icke är närvarande i kammaren.

Jag har, som sagdt, för min del endast haft några minuter på mig till att studera detta aktstycke. Däraf har jag emellertid funnit, att Kungl. Maj:t föreslår Riksdagen, »att af arbetarförsäkringsfondens kapitaltillgång må under åren 1905—1909 af Kungl. Maj:t disponeras högst tio millioner kronor, att såsom lån tilldelas hushållningssällskap, föreningar eller arbetsgifvare, hvilka vilja genom utlämnande af låneunderstöd bereda arbetare tillfälle att på landsbygden förvärfva egna hem». Nu lär det väl icke vara någon i denna kammare, som icke anser detta syftemål — beredandet af egna hem åt arbetare på landsbygden — vara ett ytterst lofvärdt och viktigt syftemål, men med afseende på det tillvägagångssätt, som här på föredragning af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet af Kungl. Maj:t föreslås i fråga om beredande af medel härtill, torde rätt många betänkligheter komma att yppa sig.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har för beredning af detta ärende hänvänt sig till statskontoret och begärt dess yttrande öfver frågan om eventuellt användande af arbetare-

försäkringsfondens medel. Nu är det ju klart, att det i hvarje fall, då det blir fråga om att, sedan Riksdagen beslutat en fondering af medel, använda dessa medel för ett annat ändamål, måste resa sig åtskilliga betänkligheter däremot uti flera afseenden. Men här äro dessa betänkligheter större än någonsin. Statskontoret har framhållit, att, om arbetareförsäkringsfondens medel skulle användas för detta ändamål, fonden gifvetvis borde erhålla garanti för möjliga förluster äfvensom godtgörelse för en eventuell ränteskillnad.

*Vid remiss af
en proposition.*

För närvarande äro arbetareförsäkringsfondens medel placerade mot en räntefot af ungefär 4 procent. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet föreslår nu i denna kungl. proposition — om jag på den korta tid jag haft tillfälle att studera propositionen fattat saken rätt — att dessa egna-hems-lån skulle utlämnas mot en ränta af 3½ procent. Det skulle således här uppstå en ränteskillnad. Statskontoret har sagt, att arbetareförsäkringsfonden gifvetvis bör af staten godtgöras för denna ränteskillnad. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har däremot en helt annan uppfattning. Han anser, att arbetareförsäkringsfonden skall vidkännas denna minskning i sina inkomster. Sedermera har man här beräknat, att hushållningssällskapen, som skulle uppträda såsom ett slags mellanhand vid utlämnandet af egna-hems-lån, skulle få vidkännas utgifter och äfven möjliga förluster på lånerörelsen. Hvem skall bekosta detta? Jo, enligt herr statsrådet och chefens för jordbruksdepartementet mening arbetareförsäkringsfonden. Vidare har man ej heller kunnat dölja för sig, att härutöver rena förluster för statsverket skola kunna uppstå af denna lånerörelse. Hvem skall vidkännas detta? Jo, enligt herr statsrådet och chefens för jordbruksdepartementet asikt, arbetareförsäkringsfonden.

Det är en mycket märklig uppfattning, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har i fråga om användandet af denna fond af de medel, som äro afsatta till ett bestämdt ändamål, nämligen för att i form af pension vid varaktig oförmåga till arbete bereda understöd åt industriarbetare och särskildt för att, i händelse vi få en fullständig ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, bereda möjlighet för den generation, som då lefver, att, när denna försäkring träder i kraft, komma i åtnjutande af försäkringens förmåner. Såsom jag framhöll i början af mitt yttrande, är ju det ändamål, som här är afsedt, nämligen att bereda egna hem åt arbetare på landsbygden, ett godt ändamål, men för detta ändamål måtte man väl icke få tillgripa hvilka medel som helst. Om så skulle vara, att Riksdagen efter pröfning finner sig kunna använda arbetareförsäkringsfondens medel sätillvida, att dess kapitaltillgång placeras i dylika lån i stället för på annat sätt, så bör väl icke denna fond få vidkännas de förluster och den ränteskillnad, om hvilka jag här talat.

Jag förmodar, att denna sak kommer att blifva föremål för det särskilda utskottets allvarliga pröfning, och jag ber att få lägga det blifvande utskottets medlemmar på hjärtat att verkligen taga denna sak fullkomligt på allvar.

Vid remiss af
en proposition.

Herr Hedin: Jag kan tänka mig, att man vill påskynda behandlingen af detta ärende, eftersom det inkommit till Riksdagen först sedan den halfva ordinarie tiden gått till ända. Men det syftet vinner man icke i någon mån därigenom, att propositionen aflämnades en dag för sent. Däremot har man vunnit, att det varit omöjligt för kammarens ledamöter att taga kännedom om innehållet af denna proposition, som här utdelades först omkring kl. half elfva i dag.

Emellertid har jag hunnit se tillräckligt för att veta, att jag icke kommer att rösta för bifall till densamma och för att uttala den förhoppningen, att den i föreliggande skick aldrig skall vinna Riksdagens bifall. Det är ett underligt förfarande, som hela tiden ägt rum, från den konstighet, med hvilken det inleddes, när nämligen Hans Maj:t Konungen höll ett anförande, i hvilket hans rådgifvare instämde, alldeles i motsats mot det vanliga förhållandet, som vi hafva varit vana vid förut och kanske med ett enda undantag äfven sedermera. Då var emellertid frågan om huru man skulle på det mest försonande sätt använda afkastningen af lifsmedelsbeskattningen, och det har onekligen efter det sista föredömet kunnat anses ligga något försonande i att använda någon del — en mycket ringa del, det är sant — af det sålunda vunna statsöfverflödet till att grundlägga arbetareförsäkringen. Är det verkligen tänkbart, att 1904 års Riksdag skulle hysa så ringa respekt för föregående Riksdagars beslut, att den skulle fara fram med denna fond på det sätt, som Kungl. Maj:t här föreslår. Det vore ett mycket dåligt föredöme för kommande tider. Utan tvifvel är det sant, att om vare sig Riksdag eller en regering begått ett fel eller ett misstag, den icke mer än den enskilde bör hålla sig för god att så långt möjligt är vidkännas och rätta misstaget. Men det är en sak. En annan är, att man, sedan ett antal år förgått, tycker sig icke längre behöfva upprätthålla beslutet. Det har nu gjort sin verkan att taga sig ut såsom en slags inlösen, en liten obetydlig afbetalning på den kungliga diktamens löften. Om emellertid den Riksdag, som sitter i år, önskar, att dess beslut framgent skola blifva respekterade af kommande Riksdagar, så lär den väl icke böra gå och af sådan anledning, som här är i fråga, upprifva ett förut efter mycket öfvervägande och debatterande fattadt beslut, upprifva det på sådant sätt, att det ändamål, som då erkändes för godt, icke vidare kan fullföljas.

Och därvid bör man ihågkomma, att denna fond behöfver växa långt utöfver hvad den för närvarande uppgår till, om det skall blifva möjligt att dels komplettera den nuvarande arbetareförsäkringen och dels utsträcka den till områden, dit försäkringen för närvarande icke sträcker sig. Det är alldeles påtagligt — man skall vara blind, om man icke ser det — att arbetareförsäkringen måste sträcka sig äfven till jordbruksarbetarne, såvida man vill behålla ett jordbruk här i landet — jag vet icke huru åsikten kan vara, men jag förmodar att man icke vill förstöra det. Det är alldeles tydligt och klart, att det lilla jordbruket icke kan bära en sådan försäkring själf, men om man hunnit samla en betydande fond, så finnes där en tillgång att anlita för detta ändamål, för den betydande stora

utsträckningen af arbetareförsäkringen liksom till komplettering och förbättring af den försäkring, som redan finnes, och därför vill jag tills vidare tro, att Riksdagen med detta mål i sikte också skall besinna vikten af att icke en vacker dag gå och kasta under bordet ett beslut, som en föregående Riksdag fattat i full öfvertygelse om att därigenom hafva gjort, om icke ett storverk, så åtminstone någonting, som är godt och nyttigt och som för framtiden bör upprätthållas.

*Vid remiss af
en proposition.*

Därför beklagar jag på det allra högsta, att denna kungl. proposition framkommit i det skick som den har, och jag kan gärna tillägga, att jag särskildt beklagar, att den bär den kontrasignatur, som jag läser under densamma.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Man har här att börja med klandrat, att denna proposition icke blifvit utlämnad förr än i dag på förmiddagen. Till detta är jag utan skuld, ty propositionen var tryckt i går och fanns då tillgänglig här i riksdagshuset.

Hvad de angrepp beträffar, som herr David Bergström riktat mot mig af den anledning, att jag föreslagit, att arbetareförsäkringsfonden skulle användas till lån för förvärfvande af egna hem, så har jag icke någonsin tänkt mig, att nämnda fond skulle konsumeras för detta ändamål, utan att den alltid skulle finnas tillgänglig för det med densamma afsedda ändamål. Jag har endast önskat att använda denna fond för att kunna nedbringa räntan något på dessa egna-hems-lån, ty skulle här bildats en särskild fond för ändamålet, så torde nog räntefoten i öfverensstämmelse med riksgäldskontorets förslag ej komma att sättas lägre än 4 procent utan att särskilda medel af Riksdagen ansloges för att godtgöra ränteförlusten. Det har jag icke velat vara med om.

Vill man bereda framgång åt egna-hems-rörelsen, anser jag det nödvändigt att göra villkoren för egna-hems-lånen så billiga som möjligt, och jag ser icke något ondt i, att arbetareförsäkringsfonden — hvars medelränta nu är omkring 4 procent — för sådant ändamål som detta får vidkännas en utgift årligen af 100,000 kronor, hvilket skulle bli förhållandet, om 10 miljoner af densamma skulle få användas till egna-hems-lån. Jag ville fråga, om icke en utlåning som denna för att bilda egna hem hänger så nära tillsammans med hela arbetareförsäkringen, att ett dylikt förslag är fullt berättigadt?

Men om Riksdagen icke godkänner förslaget att använda fonden på detta sätt — och det för öfrigt kan finnas någonting i Kungl. Maj:ts proposition, som är värdt att beakta — så kan jag icke finna hinder möta, att Riksdagen besluter att afsätta en särskild fond för ändamålet. Men som sagdt blir det nog svårt för Riksdagen att utan att bevilja särskilda medel för att godtgöra ränteförlusten kunna sätta räntan så lågt som till 3½ procent.

Herr Branting: På samma gång jag ber att få instämna i de erinringar, som här förut gjorts angående denna proposition, ber

Vid remiss af
en proposition.
Forts.

jag att särskildt få understryka betydelsen af att arbetareförsäkringsfonden alltid finnes tillgänglig för sitt ändamål. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ansåg visserligen, att efter hans plan dessa 10 miljoner, om de återfordrades och blefve behöfliga för sitt afsedda ändamål, ändå skulle finnas tillgängliga. Men nog förefaller det bra besynnerligt, om det verkligen skulle förhålla sig så, att, om man placerar så stor del af fonden på det sättet, att helt naturligt någon sorts indrifning af dessa medel aldrig kan komma i fråga, utan man af billiga hänsyn vill medgifva en mycket långsam amortering och i händelse af särskildt ömmande omständigheter därvid kanske till och med går längre än man från början afsett, dessa medel ändå skulle finnas tillgängliga, ifall de behöfdes för sitt ändamål.

Jag vill erinra om att meningen med denna fond — såsom också i förbigående framhållits — är att, när vi få invaliditets- och åldersförsäkring, sätta en viss generation, öfvergångsgenerationen, i tillfälle att bli delaktig af dess fördelar. Meningen är sålunda, att denna fond skulle i väsentlig mån konsumeras under jämförelsevis kort tid, och mot detta synes mig alldeles afgjordt den placering strida, som herr statsrådet föreslagit.

Härtill kommer, att det för den, som anser, att denna fond bör ökas så snart som möjligt, uppenbarligen icke kan synas lämpligt att de räntor, som skulle läggas till densamma, minskas med så afsevärda belopp, som här äro i fråga. Här har redan förut ur denna fond användts medel för ändamål, som icke stå med dess uppgift i direkt samband, och att man låtit detta passera utan erinring, beror därpå att det då icke gällt så stora belopp. Men att anse denna fond som en mjölkko, som skall kunna tillfredsställa alla möjliga behof, som på något sätt sammanhänga med arbetarnes intressen, tror jag icke vara lämpligt. Och jag hoppas, att Riksdagen icke skall gå in på en sådan bortplottring af dessa medel. Ty fonden bör — såsom framhållits — ökas men icke förlängsammats i sin tillväxt.

Vidare anfördes ej. Ifrågavarande proposition jämte de nu afgifna yttrandena skulle enligt kammarens beslut öfverlämnas till Riksdagens särskilda utskott n:o 2.

§ 7.

Härefter föredrogs, men bordlades åter lagutskottets utlåtanden n:is 33, 34 och 35 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18.

§ 8.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion angående utfärdande af bestämmelse om under hvilka omständigheter ordförande i kommunalstämma eller kyrkostämma

må äga aflysa lagligen utlyst kommunalstämma eller kyrkostämma samt om rätt att öfver verkställd aflysning föra klagan; och anförde därvid motionären

Herr Matsson: Herr talman! Då det i kommunalförfattningarna finnes bestämmelser om, huru den, som för visst ändamål begärt, men blifvit vägrad utlysning af kommunalstämma, äger öfver sådan vägran föra klagan, så anser jag, att det i analogi därmed äfven borde finnas bestämmelser om under hvilka omständigheter och på hvad sätt en redan utlyst kommunalstämma eller kyrkostämma må kunna aflysas, äfvensom huru klagan öfver dylik aflysning skall föras. Bristen på sådana bestämmelser i kommunalförordningarna finnes framhållen i justitieombudsmannens till innevarande Riksdag afgifna ämbetsberättelse under rubriken »lagstridigt aflysande af redan utlyst kyrkostämma». Där redogöres för ett fall, hvari ledamöterna af Göteborgs domkapitel, som haft sådan aflysningsåtgärd till bedömande, ha på grund af bristande lagstiftningsbestämmelser haft olika meningar om huru ifrågavarande aflysningsåtgärd bort bedömas. Nog bör man väl söka afhjälpa ett sådant missförhållande, såvidt man kan. Då emellertid liknande missförhållanden endast mera undantagsvis och i enstaka fall komma till en större allmänhets kännedom, är det vanskligt att kunna bilda sig ett begrepp om i hvilken omfattning de förekomma. Närmast i anledning af det i justitieombudsmannens berättelse anförda fallet har jag tillåtit mig att motionera om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att få nu anförda brist afhjälpt. Detta skulle måhända enklast kunna ske genom ett stadgande om att ordförande i kyrkostämma eller kommunalstämma icke ägde aflysa redan utlyst stämma, med mindre den, som hade att leda stämman, fått laga förhinder. Komme då de utlysta ärendena icke under handläggning, så hade den missnöjde tillfälle att häröfver föra klagan i den ordning, redan förefintliga lagbestämmelser föreskrifva. Jag har dock icke tilltrött mig att framlägga förslag angående sättet för olägenheternas afhjälpan.

Utskottet har icke förnekat, att ett missförhållande här föreligger. Men då utskottet emellertid har ansett, att saknaden af de i motionen åsyftade föreskrifterna icke medfört afsevärd olägenhet, så afstår jag från att göra något yrkande.

Ytterligare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande. n:o 29, i anledning af väckt motion angående upphäfvande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämma.

Lagutskottet hade till behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herr *M. Matsson* väckt motion, n:o 154, hvari föreslagits, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ord-

*Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.*

Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts.)

förande i kyrkostämman skulle kunna väljas på samma sätt af kyrkostämman som ordförande i kommunalstämma valdes af kommunalstämman, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg uti Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämman samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 jämte andra häraf berörda lagrum, att pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman måtte upphöra.

Utskottet hemställde dock, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Matsson: Herr talman! Utskottet säger i sin ovanligt kortfattade motivering bland annat: »Förslag af samma innebörd som det nu föreliggande hafva tillförene 1870, 1899 och 1902 — varit föremål för Riksdagens pröfning.» De af utskottet här åsyftade förslagen ha dock varit af en väsentligt mer omfattande innebörd än den blygsamma hemställan, hvarmed jag har vågat komma fram. Dessa förslag ha bland annat omfattat upphörande af pastors själfskrifvenhet som ordförande i skolråd och sålunda gått in på religionsvårdens område. Min motion afser endast kyrkostämman, som har att handlägga frågor af nästan uteslutande eller åtminstone i högst afsevärd grad ekonomisk innebörd. De förut i samma syfte väckta förslagen ha förkastats delvis i anledning af, att den föreslagna formuleringen icke kunnat godkännas. Min motion innehåller intet sådant förslag till formulering, utan endast begäran om skrifvelse till Kungl. Maj:t för erhållande af förslag. Den omständigheten, att kraf på nu åsyftade lagändring återkommer gång på gång, tyder på, att här förefinnes ett verkligt behof af sådan ändring, — ett behof, som förtjänar mera beaktande än hvad som nu — att döma af utskottets korta betänkande — synes hafva kommit det till del.

Utskottet säger vidare i sitt betänkande: »Såsom lagutskottet vid föregående tillfällen framhållit, är kyrkoherden, i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhöra kyrkostämmas handläggning, onekligen den, hvilken det företrädesvis bör tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarna.» Ja, medgifvas måste visserligen, att kyrkoherden har särskilda förutsättningar att leda dessa förhandlingar. Men å andra sidan torde icke kunna förnekas, att — ur en annan synpunkt sedt — pastors särställning gör honom mindre lämplig att leda sådana förhandlingar. Pastor har i egenskap af själfskrifven ordförande i kyrkoråd och skolråd att leda förberedningen af de ärenden, som sedan förekomma i kyrkostämman. Redan därigenom kommer han i en skaf ställning. Han har att pröfva de förslag, vid hvilkas uppgörande han intagit en ledande ställning. Vidare har pastor till åliggande att uppsätta och uppläsa kungörelse om kyrkostämman och att attestera denna kungörelsens behöriga uppläsande. Då det ofta skett, att tvekan uppstått, huruvida kyrkostämman blifvit i laga ordning kungjord, har icke sällan inträffat

fall, då pastor på grund af tjänsteåliggande varit tvungen att bära vittnesbörd i egen sak med afseende å kungörelses uppläsande, hvilket strider mot våra rättsgrundsatser.;

Kyrkostämman har bland annat till sin behandling ärenden rörande prästerskapets löneförmåner. Prästen kommer därigenom i en för honom själf rätt obehaglig ställning vid handläggning af ärenden, som ekonomiskt röra honom personligen, och jag är förvissad därom, att här i kammaren tillstädesvarande prästmän en eller annan gång kunnat känna det rätt obehagligt att nödgas på grund af sin ämbetsplikt handlägga dylika ärenden.

Häremot kan visserligen invändas, att prästen, då han så vill, kan ställa sig utanför förhandlingarna och intaga en mera objektiv ståndpunkt, men detta är dock knappast möjligt under alla omständigheter. Det åligger den själfskrifne ordföranden att framlägga förslag till och i vissa fall vägra proposition samt att affatta stämmans protokoll o. s. v., hvarigenom han måste inlägga sin subjektiva uppfattning i förhandlingarna. Vidare kan det förekomma, att han vid paria vota äfven måste afgifva sin röst till förmån för den ena eller den andra åsikten och sålunda öfva ett afgörande inflytande på stämmans beslut. Gäller då frågan en ekonomisk angelägenhet, som nära rör honom själf, är det, minst sagdt, en oegentlighet, att han icke endast får, utan till och med är ålagd att personligen själf afgöra en angelägenhet, af hvars utgång han har direkt nytta eller skada.

Alla dessa förhållanden äro ägnade att bringa prästen i en skef ställning till sin församling och att verka till skada på det rent religiösa lifvet inom församlingen. Det kan ingalunda vara nyttigt, att prästen drages från sitt egentliga kall och tvingas in på områden, där han kanske saknar lust och fallenhet att verka, och från hvilka han helst ville vara aflägsnad.

En ledamot af kammaren har berättat för mig, att då han första gången reste upp till Riksdagen, var det en till honom bekant prästman, som bad, att han skulle verka för att prästerna blefve frigjorda från åliggandet att sköta kyrkostämmans förhandlingar. Af vissa omständigheter blef emellertid ifrågavarande ledamot förhindrad att föra denna fråga fram. Andra ledamöter hafva däremot tid efter annan väckt denna fråga på tal inom Riksdagen. Den har hittills fallit, men den återkommer med all säkerhet, intill dess den vinner en tillfredsställande lösning. Vår tids åskådningssätt går i den riktning, att själfskrifvenhetsprincipen håller på att allt mer och mer öfvergifvas. Därpå hafva vi ett exempel här i hufvudstaden, då Stockholms stadsfullmäktige numera till följd af ett mångårigt reformsträfvande fått rätt att själfva välja sin ordförande på samma sätt som i andra städer. Själfskrifvenhetsprincipen har ändtligen jämväl på detta håll öfvergifvits, och jag anser, att exemplet bör följas äfven på andra områden. Så länge pastor är själfskrifven ordförande i kyrkostämma, blir lagen om kommunal själfstyrelse i mer eller mindre grad illusorisk.

Utskottet säger i slutet af sin motivering, att »några nämnvärda olägenheter af den i gällande lag stadgade själfskrifvenhet

*Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämma.
(Forts.)*

*Angående
upphäfvande
af pastors
själskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts).*

hafva icke heller försports». Det var med synnerligen stor förvåning jag läste detta utskottets uttalande, och jag kan säga, att jag gjorde det äfven med en viss tillfredsställelse, ty det tyder därpå, att man i andra landsändar har en annan erfarenhet än den jag har. Om utskottets ledamöter hade haft min erfarenhet på detta område, så är jag öfvertygad om, att de icke skulle hafva tvekat att föreslå åtgärder för ett hastigt undanröjande af de olägenheter, jag i motionen tillåtit mig att påvisa. Det skulle verka förstämning och missräkning i många delar af vårt land, om denna motion icke kunde tilldraga sig någon större uppmärksamhet af Andra Kammaren vid 1904 års riksdag. Man väntar sig en sådan grad af reformvänlighet från denna kammare, att kammaren åtminstone icke med likgiltighet skall bortse från det kraf, som här föreligger. Krafvet har för vissa delar af vårt land en synnerligen stor innebörd. Jag vill endast omnämna, att det inom Karlstads stift förekommit sådana missförhållanden, att stiftsstyrelsen funnit sig föranlåten att inom en församling förordna särskild prästman från en annan församling, som får resa dit och fungera såsom ordförande vid kyrkostämman. Inom en annan angränsande församling har stiftschefen vid besök på platsen, sedan han gjort sig grundligt underrättad om förhållandena, uttalat, att synnerligen stora missförhållanden där förelågo — missförhållanden, som borde påkalla stiftsstyrelsens ingripande — men att han på grund af gällande lagbestämmelser och rådande prästbrist såg sig ur stånd att något åtgöra till undanröjande af de påvisade, af honom insedda missförhållandena. Jag tror mig veta, att åtminstone en här i kammaren närvarande domkapitelsledamot har sig bekant, att det inom hans stift vållat stiftsstyrelsen stora bekymmer att råda bot för förefintliga missförhållanden, uppkomna genom pastors själskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman. Stiftschefen och stiftsstyrelsen äro klafbundna i sin handlingsfrihet att råda bot för de missförhållanden, som föreligga, genom den lagbestämmelse, som stadgar, att pastor skall vara själskrifven ordförande i kyrkostämman.

Det synes mig därför föreligga de allra kraftigaste skäl för att denna själskrifvenhet bör så snart som möjligt upphöra, och någon nämnvärd olägenhet af detta upphörande kan jag icke inse förefinnes. Man kan se på kommunalstämman; den väljer själf sin ordförande och har ungefär liknande ärenden att handlägga som dem, hvilka höra under kyrkostämmans handläggning. Det åligger ordförande i kommunalstämman att ingå med en del statistiska uppgifter, som han själf icke kan åstadkomma. Han har då att rekvirera dessa uppgifter från pastorsämbetet, och jag föreställer mig, att det kunde tillgå på samma sätt, äfven om ordföranden i kyrkostämman blefve vald. Dessutom lär det icke förefinnas något hinder för att en annan person än kyrkostämmans ordförande, då denne icke är pastorn, inkommer med dylika uppgifter. Dessa uppgifter kunde då framdeles såsom hittills lämnas af pastorsämbetet direkt med förbigående af ordföranden i kyrkostämman. Jag vet för öfrigt icke, huruvida ordföranden i kyrkostämman har någon omfattande skyldighet att inkomma med dylika uppgifter. Pastor åligger en ganska omfattande

sådan skyldighet, men det är hufvudsakligen i egenskap af pastor och såsom ordförande i kyrko- och skolråd med mera dylikt.

Jag vill nu till sist anhålla, att kammaren måtte behjerta denna motions innebörd. Den har verkligen en mycket större vikt och tillmättes ute i landet mycket större betydelse, än som utskottet tyckes hafva tillmätt densamma. Jag är förvissad om, att det finnes ett stort antal människor i vårt land, som med spänd uppmärksamhet väntar att få höra, huru denna fråga kommer att af Riksdagen och speciellt af Riksdagens Andra Kammare behandlas.

Herr talman, jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag vill till en början säga, att det inom utskottet visst icke saknades sympatier för motionärens framställning, men jag vill på samma gång angifva de skäl, som gjort, att utskottet i detta hänseende kunnat uppträda enhälligt.

Förhållandet är, såsom herrarne se, att det nu är tredje gången under loppet af fem år, som denna fråga kommer under Riksdagens behandling. De båda sista gångerna, eller åtminstone den sista, var det i sammanhang med frågan om upphörande af kyrkoherdes själfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd. Då förekom inom lagutskottet skiljaktiga meningar, i det jag och allra minst en till af utskottets ledamöter ansågo, att man borde åtminstone i viss mån tillmötesgå motionären. Vi ansågo då, att kyrkoherdens egenskap att vara själfskrifven ordförande åtminstone i skolrådet borde upphöra, och då vi insågo, att vi icke under några omständigheter kunde vinna mera, så föreslogo vi i en af oss afgifven reservation, att motionen skulle bifallas i hvad den afsåg upphörande af kyrkoherdes själfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd. När sedan frågan förekom inom Riksdagen, så bifölls utskottets hemställan och vår reservation afslogs.

Under sådana förhållanden och då sålunda kyrkoherde fortfarande är själfskrifven ordförande i skolrådet, har det förefallit oss inkonsekvent, om man skulle upphäfvä den, enligt min tanke, icke så viktiga själfskrifvenheten i kyrkostämman.

Nu har motionären klandrat oss för att utskottet sagt, att kyrkoherdens själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman icke skulle medföra några nämnvärda olägenheter. Jag vill först säga, att jag visst icke vill förneka, att olägenheter förefinnas, men vi hafva velat framhålla, att dessa olägenheter icke tyckas vara så synnerligen stora, när det visat sig, att kammarens ledamöter vid föregående tillfällen hafva aldeles slagit döförat till då det gällt upphäfvandet af själfskrifvenheten och därmed i alla fall gifvit till känna, att på deras respektive orter några så synnerligen stora olägenheter icke förekommit.

Motionären betonade slutligen särskildt en sak, nämligen att det kunde uppkomma konflikter därigenom, att kyrkoherden, såsom ordförande i kyrkostämman, kunde få behandla frågor, som rörde honom

*Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

*Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

personligen. Men i sådana fall förordnar ju domkapitlet särskild ordförande för tillfället.

Af hvad jag nu haft äran framföra torde det framgå, att det icke är af några principiella skäl, som jag biträdd utskottets uppfattning, och anhåller jag, herr talman, på grund af det anförda att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag hyser en blyg förmodan, att den uppfattning, för hvilken lagutskottet i detta sitt utlåtande gjort sig till tolk, icke kan vara den allmänna uppfattningen hos vårt folk i denna fråga. Jag håller däremot före, att det hos mängden af medborgare gör sig gällande mer och mer en afgjord önskan att få bort själfskrifvenheten på alla lifvets områden och icke minst på det, hvarom fråga nu är, nämligen prästernas själfskrifvenhet såsom ordförande vid kyrkostämmorna.

Lagutskottet har anfört tre skäl för sitt afslag på den föreliggande motionen, hvilken synes mig vara väl motiverad. Det första skälet, som utskottet anför, är det, att frågan varit föremål för Riksdagens pröfning, men städse i enlighet med lagutskottets hemställan blifvit af Riksdagen afslagen. Ja, finnes det väl någon lagfråga af betydelse, som icke rönt samma öde att gå igenom blodsdop icke 3 gånger utan 3 gånger 3? Men om frågan haft i sig någon verklig lifskraft, har den uppstått igen, liksom fågel Fenix ur sin aska, och lefvat ett verkligt lefvande lif. Jag vill endast hänvisa på frågan om öfverståthållarens själfskrifvenhet som ordförande bland stadsfullmäktige här i Stockholm. Afstyrkte icke lagutskottet oupphörligt denna fråga och hänvisade till den omständigheten, att den förut blifvit afslagen och således fortfarande borde afslås? Men nu är denna fråga löst. Och så har det varit med många andra frågor: de hafva afslagits flera gånger, men slutligen gått igenom. Min mening är således den, att detta skäl, som lagutskottet anfört emot motionen, icke kan väga synnerligen tungt.

Det andra skälet, som utskottet anför för afslag å motionen, är följande: »såsom lagutskottet vid föregående tillfällen framhållit, är kyrkoherden, i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhöra kyrkostämmans handläggning, onekligen den, hvilken det företrädesvis bör tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarna». I detta fall tillåter jag mig hafva en alldeles bestämdt motsatt uppfattning mot lagutskottet. Jag hyser den oförgrifliga meningen, att ingen är så olämplig i alla möjliga hänseenden att vara ordförande vid kyrkostämman som just kyrkoherden. Om vi, mina herrar, betrakta innebörden af de ärenden, som ligga under kyrkostämmans behandling, så finna vi dem vara: för det första åtgärder till vidmakthållande af ordning under gudstjänsten. I den frågan är kyrkoherden mer än någon annan intresserad. Så föreliggande frågor om folkundervisningen och skolangelägenheter, och så är det frågor om prästerskapets lönevillkor och allt möjligt sådant. Finnes något af dessa tio ärenden, som höra till kyrkostämmans behandling, af hvars utgång icke prästen mer än någon annan i församlingen

är personligen intresserad? Nej. Nu är det ju vanligt vid alla offentliga förhandlingar i beslutande församlingar, att de, som stå under den beslutande församlingens uppsikt och tillsyn, och öfver hvilka den har att fatta beslut, icke blott icke leda förhandlingarna, utan gå ut, aflägsna sig, när det är fråga om att bevilja décharge o. s. v. Det är kutymen på alla livvets områden utom med afseende på kyrkostämman. Nu är det alldeles gifvet, att det är ett martyrskap för prästen, att det skall åligga honom att sitta där, under det hans egna intressen, lönevillkor, afkortning å restlängder o. s. v. behandlas. Men lagutskottet säger, att han ändock är den mest lämplige att leda dessa förhandlingar. Jag kan icke förstå, hur det kan vara möjligt.

Jag vill vidare fästa herrarnas uppmärksamhet därpå, att denna känsla för det passande har gjort sig gällande i Andra Kammaren och äfven i Första Kammaren, då Riksdagen för fjorton dagar sedan antog en lag, där det stadgades:

»Den, hvilken såsom ledamot af kyrkoråd eller skolråd eller eljest är redovisningsskyldig till församlingen, må icke väljas till revisor af förvaltning, för hvilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val af revisor af sådan förvaltning eller i beslut i anledning af revisorernas granskning af sagda förvaltning.»

Nåväl, nu säger kyrkostämmeförordningen, att den själfskrifne ordföranden har utslagsröst vid paria vota. Det är icke som här i kammaren, att den förseglade sedeln afgör utgången, utan den mening, som kyrkostämmans ordförande biträder, gör sig gällande. Nu kan det naturligtvis ofta inträffa, att det blir paria vota, och då måste ordföranden, d. v. s. prästen, nödvändigt blifva lagbrytare; ty han får icke enligt den antagna lagen deltaga i beslutet, men ändock måste han enligt kyrkostämmeförordningen genom sin utslagsröst afgöra frågan. Kan det vara möjligt, att man vill bibehålla själfskrifvenheten på detta område, när den gör, att den nyantagna lagen kommer i kollision med kyrkostämmeförordningen? Jag anser detta vara omöjligt.

Sedan har jag ett ytterligare skäl för mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen, och det skälet hämtar jag från prästens eget område. Det är nu så, att prästerna, som i allmänhet äro mycket beskedliga och snälla personer, utgöra en särskild klass af människor. De röra sig på dogmernas mystiska tummelplats. För dem gäller: credo quia absurdum; och de äro vana vid att fordra, att äfven deras hjord skall hysa samma oförgrifliga uppfattning. Vid hvarje tillfälle, då det händer, att någon motsäger dem, så, huru snälla de än äro, taga de anstöt däraf. De hysa en dolsk, ingrodd fientlighet mot det fria ordet. När man nu fordrar, att en ordförande, utom det att han har insikt i frågorna, också skall ådagalägga höflichkeit, moderation och själfbehärskning, så ställer man prästen på ett prof så stort, att man skulle icke unna sin värsta fiende något sådant. Jag påminner herrarna om, hurusom — jag tror det var här i Stockholm —, då det var fråga om dyrtidstillägg åt prästerskapet, det var många Stockholmare —

Angående upphäfvande af pastors själfskrifvenheten såsom ordförande i kyrkostämman.
(Forts)

Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts.)

hvilka ju alla äro intelligenta människor — som förvånade sig öfver, huru prästen, hvars intressen det gällde, fick sitta 5 à 6 timmar och höra på, huru man klandrade förslaget till dyrtidstillägg, detta på grund af sin själfskrifvenhet. Och naturligtvis är det för församlingsmedlemmarna ytterst obehagligt, då de kunna hysa mycket stor vänskap för prästen personligen, att dock, då han sitter som ordförande, nödgas uppträda mot hans intressen.

Jag föreställer mig således, att på intet område det vore mera nödvändigt att borttaga själfskrifvenheten. Och jag är öfvertygad om, att den öfvervägande majoriteten bland prästerna skulle vara ytterst tacksam, om den blefve befriad från denna tunga börda. Jag vet nog, att det finnes präster, som äro maktlystna och därför vilja hafva kvar denna själfskrifvenhet. Men jag är öfvertygad om, att de äro i minoritet.

Således, i prästerskapets och i församlingens välförstådda intresse tror jag, att vi gjorde en god gärning, om vi fattade beslut i enlighet med motionen.

Det tredje skälet, som utskottet anför för sitt afstyrkande utlåtande, är det, att lagutskottet har sig bekant, att »någon nämnvärd olägenhet af den i gällande lag stadgade själfskrifvenheten har ej heller försports». Att gå in i öfverflödiga detaljer är icke lämpligt i en parlamentarisk församling. Men jag vill hänvisa till de klagomål, som inkommit till Konungens befallningshafvande och till domkapitlen. Till ett antal af flera hundra om året hafva från församlingar från Ystad till Haparanda inkommit klagomål öfver godtycke och våld och orätt, som prästerna gjort sig skyldiga till just i egenskap af ordförande vid kyrkostämman. Allt detta skulle undvikas genom bifall till motionen. Och det är icke nog med, att prästens egenskap af själfskrifven ordförande har stört det goda förhållandet mellan församlingen och honom i egenskap af församlingslärare. Den har förstört alla goda förhållanden. Då därtill kommer, att bland prästerna finnas ganska många intellektuellt och kanske äfven moraliskt defekta existenser, som äro olämpliga att föra ordet, så vore det äfven från denna synpunkt rätt och rättfärdigt, att man befriade prästerna från denna tunga börda.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag yrka bifall till motionen och afslag å lagutskottets förevarande hemställan.

Herr Matsson: Jag vill uttala min tacksamhet till lagutskottets vice ordförande för att han icke ställt sig såsom principiell motståndare till motionen, ehuru han af opportunitetsskäl, såvidt jag fattade honom rätt, har stannat för det slut, hvartill utskottet uti förevarande fall kommit.

Herr vice ordföranden i lagutskottet uttalade, att, då samma motion förut förekommit tre gånger under loppet af ett fåtal år, han icke ansåg rimligt, att den nu skulle af utskottet tillstyrkas. Men just den omständighet, att denna motion oupphörligen återkommit, gifver enligt min tanke stöd för den uppfattning, att det förefinnes ett verkligen känt behof i detta afseende. Den omständighet, att

denna motion kommit från skilda orter, tyder på att det här icke är fråga om ett lokalt missförhållande, utan om ett missförhållande, som föreligger inom vida delar af vårt land.

Den, som under någon tid läst svensk lärartidning och andra tidningar, hvori detta ämne afhandlats, kan ingalunda instämma i utskottets uttalande, att någon nämndvärd olägenhet icke försports af den i lag stadgade själfskrifvenheten för pastor att vara ordförande i kyrkostämman. Ty detta förhållande har vället ganska stora olägenheter, mera speciellt på vissa orter, men dock — om också mera sporadiskt — öfver hela vårt land, — olägenheter, som det icke är någon väsentlig svårighet att afhjälpa, om man blott verkligen vill afhjälpa dem. Jag har förutsatt, att denna vilja skulle finnas hos innevarande års Andra Kammare; och samma förutsättning har hysts af ett flertal af mina valmän, som hoppats, att denna motion skulle vinna anslutning åtminstone inom denna kammare. Hvar och en, som är mån om, att församlingslifvet icke måtte förvanskas, måste känna sig tilltalad af en lagförändring, som gör det möjligt för pastor i församlingen att hålla sig på det afstånd, han själf önskar, från de stridigheter, som förekomma på kyrkostämman. Det skulle nog för en stor del prästmän vara kärt att icke af ämbetsplikt nödgas kasta sig in i dessa; och dessutom finnes det prästmän, som af sin egentliga prästerliga uppgift äro så upptagna, att de knappast medhinna att ägna nödig omsorg åt sitt kall som ordförande i kyrkostämman.

Herr vice ordföranden i lagutskottet anförde, att, så länge pastor är själfskrifven ordförande i skolrådet, det skulle vara i viss mån oegentligt att borttaga hans själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman. Jag kan icke fullt fatta denna tankegång. Jag har i stället funnit, att just den omständigheten, att han är själfskrifven ordförande i skolrådet, gör honom så mycket mer olämplig till ordförande i kyrkostämman, då han ju därigenom tvingas att pröfva förslag, som han själf uppgjort.

Det kan nog invändas, att några egentliga olägenheter af det nuvarande förhållandet icke förefinnas på en mängd ställen och antagligen — såsom jag hoppas — på de allra flesta. Men jag anser, att detta icke bör utgöra något hinder för att en lagförändring nu företages för dem, som äro verkligen lidande. Ty där ingen olägenhet nu förefinnes, där få ju såväl pastor som församlingsbor förblifva i samma gynnsamma ställning efter själfskrifvenhetens upphörande som förut. Där förhållandet mellan pastor och kyrkostämmans ledamöter är godt, lär det väl icke blifva sämre därigenom, att stämman får tillfälle att själf utse den till ordförande, för hvilken stämman har förtroende. Och jag tror, att det äfven för pastor skall kännas mera tryggande och mera tilltalande att sitta som ordförande i stämman på grund af sina valmäns förtroende än såsom stämman. så att säga, påtvingad. — ett tvång, som kan kännas tryckande icke blott för församlingsborna, utan i många fall kanske ännu mera för pastor.

Det har här blifvit sagdt, att, då kyrkostämmans förhandlingar

*Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

*Angående
upphäfvande
af pastors
själfskrifven-
het såsom ord-
förande i
kyrkostämman.
(Forts.)*

röra sig om ekonomiska angelägenheter, som angå pastor personligen, särskildt ordförande kan af domkapitlet förordnas. Ja, det är nog sant. Men det är dock icke alltid, utan snarare sagdt ytterst sällan, som dessa angelägenheter äro af den beskaffenhet, att domkapitlet finner skälig anledning att förordna särskild ordförande. Här återkommer t. ex. för hvarje år frågan rörande afkortning af prästerskapets lönerester, men jag känner icke ett enda fall, då domkapitlet förordnat särskild ordförande i kyrkostämman för denna frågas handläggning. Förnekas kan dock icke, att detta är en fråga, som rent ekonomiskt rör prästen mycket nära, och som det för de flesta prästmän skulle vara särskildt tilltalande att slippa ifrån att handlägga. Jag kan föreställa mig, att det kan kännas rent af pinsamt för en stor del bland prästerna att nödgas handlägga dylika ärenden. För öfrigt föreligger äfven det förhållande, som jag förut här relaterat, att det inom vissa stift är så stor prästbrist, att stiftsstyrelsen med allra bästa vilja icke är i tillfälle att förordna särskild prästman till ordförande. Det skulle under sådana förhållanden vara en lättnad för stiftsstyrelserna, om antingen dessa styrelser befogenhet utsträcktes till att förordna lekmän att leda kyrkostämmornas förhandlingar eller stämmorna finge utse sina ordförande själfva. Jag tror icke, att någon skulle blifva lidande på en sådan ändring, hvarken församlingarna eller prästerskapet. Pastors själfskrifvenhet som ordförande i kyrkostämman är för mig ur rent rättslig synpunkt alldeles förkastlig; den stämmer icke alls öfverens med mina rättsbegrepp. Under den tid, jag haft rätt att föra talan i kyrkostämman, har jag blifvit lifligt öfvertygad om, att här föreligger ett missförhållande, som förtjänar ett allvarligt beaktande och snarast möjligt bör afhjälpas. Herr talman, jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

I detta anförande instämde herrar *Nydal, Kvarnzelius, Berg* i Göteborg, *Larsson* i Lund, *K. G. Karlsson* i Göteborg och *Jansson* i Edsbäcken.

Öfverläggningen i detta ämne var härmed slutad. I enlighet med de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 111 ja mot 96 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift, dels ock två med föranledande af propositionen väckta motioner.

Genom proposition, n:o 22, af den 31 december nästlidet år, hvilken blifvit af båda kamrarna till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen angående äganderätt till skrift.

Lag

om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 kap.

3 §.

Skrift, som författare låter samtidigt utgifva på olika och å titelbladet eller vid skriftens början uppgifna språk, varde ansedd såsom på hvardera af dessa språk författad.

Under tio år från det skrift först utgafs vare förbjudet att utan författarens samtycke genom tryck utgifva öfversättning därpå till annat språk.

2 kap.

14 §.

Författares eller öfversättares i detta kap. omförmälda rätt gäller för hans lifstid och trettio år efter hans död. Har författare eller öfversättare ej gifvit sig till känna, vare det, sedan fem år flutit från det att arbetet först offentliggjordes genom tryck eller offentligen uppfördes eller föredrogs, enhvar tillåtet att samma arbete uppföra och föredraga.

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1904. Den skall äga tillämpning jämväl i afseende å dessförinnan offentliggjord skrift. Ofversättning, som före sagda dag var verkställd och enligt förut gällande lag fick utan författarens samtycke genom tryck utgifvas, må dock fortfarande fritt utgifvas. Har någon före lagens ikraftträdande på grund af förut gällande lag lofligen uppfört eller föredragit dramatiskt, musikaliskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, vare oförhindrad att fortfarande den rätt utöfva.

I sammanhang med nämnda proposition hade lagutskottet till behandling förehaft två särskilda till utskottet öfverlämnade, i anledning af propositionen inom Andra Kammaren under n:o 117 af herr *E. Hammarlund* och n:o 174 af herr *C. A. Lindhagen* väckta motioner.

I motionen n:o 117 hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta sådant tillägg till Kungl. Maj:ts proposition, att i fråga om lagens tillämpning å skrift, hvilken före den nya lagens ikraftträdande lofligen fått utgifvas, Sverige blefve i tillämpliga delar likställdt med Norge och Danmark.

I motionen n:o 174 hade förslag framställts, att Riksdagen, på grund af Sveriges tillämnade tillträde till Bernkonventionen för skydd af litterär och konstnärlig äganderätt och Kungl. Maj:ts i anledning däraf framlagda proposition n:o 22, måtte eventuellt för sin del besluta: antingen den förklaring, att med de i öfvergångsbestämmelserna till gällande lagstiftning angående äganderätt till skrift upptagna föreskrifter, att lagen icke verkade inskränkning i den rätt, som blifvit enligt äldre lag förvärfvad, jämväl afsåges rätt att fortfarande för sitt ändamål begagna stereotyper, klischéer, stenar och plåtar af alla slag samt liknande för skrifts mångfaldigande afsedda materialier, som lofligen kunnat begagnas på grund af förut gällande lag; eller ock det tillägg till 19 § i lagen om äganderätt till skrift och 13 § i lagen angående rätt att efterbilda konstverk äfvensom 10 § af lagen angående rätt att återgifva fotografisk bild, att sådant förordnande af Konungen, som där afsåges, ej måtte verka inskränkning i redan förvärfvade rättigheter och således ej heller i den särskilda rätt, hvarom ofvan förmäldes.

Utskottet hemställde:

1:o) att det i förevarande proposition innefattade lagförslag måtte af Riksdagen antagas; och

2:o) att Riksdagen, i anledning af herr Hammarlunds och herr Lindhagens föreliggande motioner, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, vid utfärdande af förklaring om Sveriges anslutning till den genom Bernkonventionen grundade unionen till skydd för litterära och artistiska arbeten samt ingående af andra aftal med främmande makter, angående ömsesidigt skydd för litterär

och artistisk äganderätt, träffa sådant förbehåll, att genom berörda anslutning eller aftal ej gjordes inskränkning i svenska medborgares redan förvärfvade rättigheter och sålunda ej heller i deras rätt att fortfarande för sitt ändamål begagna stereotyper, klischéer, stenar och plåtar af alla slag samt liknande för skrifts mångfaldigande afsedda materialier, som loffigen kunnat därförut begagnas.

Om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen angående äganderätt till skrift. (Forts.)

Vid utlåtandet hade fogats reservation af herrar *Waldenström* och *Olsson* i Mårdäng, hvilka yrkat, att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts föreliggande förslag i hvad det afsåge ändring af kap. 1 § 3 i lagen den 10 aug. 1877 angående äganderätt till skrift.

Efter det utskottets under *punkten 1:o* gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr *Olsson* i Mårdäng, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den lagstiftningsåtgärd, hvarom här är fråga, afser egentligen att bereda möjlighet för Sverige att ansluta sig till den så kallade Bernkonventionen i syfte att sålunda åstadkomma skydd åt svenska författare och konstnärer för deras litterära och artistiska alster m. m. Såsom af utskottets betänkande framgår, ha herr *Waldenström* och jag inom utskottet förfäktat en annan mening än den utskottet här uttalat. Jag ber därför att i korthet få yttra några ord om min ställning till frågan. Denna är för öfrigt tydligt angifven i reservationen, där de skäl åberopas, som förut, t. ex. år 1896, anförts mot Sveriges anslutning till Bernkonventionen. Dessa skäl återfinnas på sid. 14—16 i utskottets utlåtande, och jag förmodar, att kammarens ärade ledamöter tagit kännedom om desamma, då det är på dem, som vi reseranter grundat vårt aflagsyrkande. Jag skall nu tillåta mig att i all korthet sammanfatta dessa skäl.

Enligt mitt förmenande afser icke den nu ifrågasatta anslutningen från Sveriges sida till Bernerunionen att bereda samtliga svenska författare det skydd, som de skulle kunna behöfva. Det har påståtts utan att det, såvidt jag kunnat finna, blifvit motsagdt, att det snarare är äldre författare, hvilkas böcker vunnit afsättning på den europeiska bokmarknaden, som önska ett sådant skydd som det nu ifrågasatta, enär de frukta att utestängas af yngre författare. Är det på det sättet, hvilket jag hvarken vill bestrida eller påstå, kommer man till den slutsatsen, att den nytta, som en dylik anslutning till Bernerunionen skulle medföra för den svenska litteraturen på den utländska marknaden, i själfva verket skulle inskränka sig till att bereda ett försvinnande fåtal författare skydd mot konkurrens från yngre landsmäns sida.

Som jag icke är hemma på detta område, vill jag icke alls yttra mig om den tvist, som i detta afseende föres mellan författare och förläggare, utan skall öfvergå till en annan sida af frågan.

Jag vill nämligen påpeka, att de intressen, som allmänheten härvidlag har att bevaka, icke blifvit tillgodosedda i den kungl. propositionen. Anledningen till att den här föreliggande kungl. pro-

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

positionen nu blifvit framlagd är enligt statsrådets och chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, hvilket yttrande återfinnes i den kungl. propositionen, den, att motståndet från allmänhetens sida gentemot den föreslagna anslutningen från Sveriges sida till Bernkonventionen skulle vara mindre nu än förut. Jag förstår emellertid icke, hvarifrån herr statsrådet fått en sådan uppfattning, ty enligt hvad jag kunnat finna är det ju förnämligast de närmast intresserade, d. v. s. författarföreningen, konstnärsföreningen, publicistklubben och dylikt, som blifvit tillsporda om förslaget, men den stora bokköpande allmänheten har icke varit i tillfälle att uttala sin mening om detsamma. Icke ens en motion i ämnet har framkommit här i Riksdagen. Enligt mitt förmenande kan man således icke så noga veta, hvad allmänheten tänker i detta afseende.

Jag ber vidare att få yttra ett par ord med afseende å den formella sidan af frågan. Såsom af lagutskottets betänkande framgår, ha herrar Hammarlund och Lindhagen motionerat om vissa tillägg till de föreslagna ändringarna af 1 kap. 3 § i lagen angående äganderätt till skrift. Med anledning af deras motioner har nu lagutskottet i andra punkten af sin hemställan föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t måtte göra det tillägg till förslaget, som vore erforderligt. Detta vill, efter mitt sätt att se saken, med andra ord säga, att lagutskottet föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte utfylla de brister, som med all säkerhet förefinnas i de lagar, som man skall åberopa vid en anslutning till Bernunionen. För min del finner jag, att detta formella skäl också väger synnerligt tungt. Det är ju här fråga om svenska medborgares civila rätt i vissa fall, och därom skulle man således få en lagstiftning, som delvis har civillags natur, delvis annan lagstiftnings natur. Herr Lindhagen har i sin motion något talat om huru det förhåller sig med lagstiftningen på detta område. Hvad han i det afseendet yttrat återfinnes å sid. 8 i utskottets betänkande, och jag skall tillåta mig citera några ord däraf. Det heter där bland annat: »Med fästadt afseende å dessa tämligen orediga föreskrifter» — som äro upptagna i trenne olika lagar — »och den ganska splittrade beskaffenheten i öfrigt af ifrågavarande lagstiftning framställer det sig, som om den tillämnade anslutningen till Bernkonventionen utgjort en naturlig och bjudande anledning att kodifiera de båda lagarne i en ny lag, som då äfven innehållit gemensamma och fullständiga öfvergångsstadganden» etc. Det är just dessa öfvergångsstadganden, som hvarken lagutskottet eller Riksdagen blifvit i tillfälle att nu pröfva. Hade så kunnat ske, hade man kunnat få reda och öfverskådlighet med afseende å den nu ifrågavarande lagstiftningen. Herr Lindhagen stod nu i valet och kvalet, huru han skulle göra, om han skulle begära en skrivelse för att få till stånd en dylik kodifiering och sålunda uppskjuta frågans afgörande, eller om han skulle gå med på förslaget att skriva till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte utfylla bristerna i lagstiftningen. Herr Lindhagen valde nu det senare.

På grund af de skäl, som äro anförda i reservationen, och på

grund af hvad jag nu i korthet yttrat samt då jag icke kan finna, att det kan vara för vårt land nyttigt och nödigt att på detta sätt gynna icke ens alla svenska författare och konstnärer, utan — som det påståtts och hvilket icke blifvit motsagdt — endast ett fåtal, kan jag för min del icke annat än yrka afslag å lagutskottets hemställan i hvad densamma afser ändring af 1 kap. 3 § i lagen angående äganderätt till skrift, och förbehåller jag mig att längre fram få framställa det ytterligare yrkande, som kan blifva nödvändigt för att icke några oegentligheter vid frågans slutliga afgörande måtte uppstå.

Om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen angående äganderätt till skrift. (Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger, gäller, huruvida vi skola göra en sådan ändring i 1877 års lag angående äganderätt till skrift, att Sverige sent omsider kan ansluta sig till Bernkonventionen af den 9 september 1886.

Af den kritik, som reservanterna ägnat den kungl. propositionen, synes mig framgå, att reservanterna allt för mycket bortsett från denna frågas rättsliga sida. Frågan är i främsta rummet en rättsfråga och icke ett räkneproblem.

Sveriges författareförening, som gjort framställning om att Sverige skulle ansluta sig till Bernkonventionen, har därvid enligt min tanke haft en mycket god och säker grund för sitt ifrågasvarande yrkande. Denna grund är författarnes naturliga rätt att komma i full besittning af sina arbetsprodukter. En författare måste liksom hvarje annan arbetare äga rätt att oförkränkt åtnjuta sitt arbetes frukter. Denna så klara rätt fränkänner den nuvarande lagstiftningen våra författare. Det nu rådande rättstillståndet är för författarne i dubbelt hänseende menligt. Våra inhemska förläggare och våra tidningar kunna nu utan den ringaste godtgörelse tillägna sig utländska författares arbeten. Följden däraf är gifvetvis, att våra svenska förläggare och tidningar icke alltid äro hugade att betala de svenska författarne skäligen arfvoden för deras arbeten, utan föredraga att låta öfversätta utländska arbeten, hvilka de kunna taga utan någon betalning. Vidare kunna nu, och det betyder ännu mera, utländska förläggare och utländska tidningar, i och för öfversättning från svenska språket till främmande språk, tillägna sig svenska författares arbeten utan någon som helst godtgörelse. Genom detta senare förfaringssätt tillfogas svenska författare årligen högst betydande förluster. Särskildt i Tyskland beaktar man numera mycket den svenska litteraturen, hvilken man ganska flitigt öfversätter. En tysk förläggare kan då, utan att betala ett öre, tillägna sig en svensk författares arbeten. Han kan visserligen bjuda något honorar, men den svenske författaren riskerar att, om han icke antager det gjorda anbudet, ej få någonting.

De väsentliga inskränknin­gar, som sålunda våra svenska författare äro underkastade i sina naturliga rättigheter, pläga försvaras med hänvisning dels till den svenska allmänhetens intressen, dels till förläggarnes intressen och dels till tidningarnes intressen.

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

Hvad då först *den svenska allmänhetens intressen* beträffar, är det sant, att allmänheten under nuvarande förhållanden har tillfälle att läsa billiga öfversättningar. Det må ju vara bra. Men man bör icke alltför mycket hålla på det billiga priset, då man vet, att detta härleder sig däraf, att författarne få ingen eller ringa betalning för sitt arbete. Någon liten prisstegring i ett eller annat fall innebär nog icke någon kulturell fara. Och att Sveriges anslutning till Bernkonventionen skulle kunna hafva den verkan, att den svenska allmänheten skulle gå miste om utlandets bästa litterära alster, synes mig vara en ren orimlighet. De verkligt goda arbetena komma nog framdeles liksom hittills att bana sig väg till alla civiliserade länder och således äfven till oss.

Hvad beträffar *förläggarnes intressen* är det ju möjligt — jag vill icke bestrida det — att våra förläggare eller åtminstone några bland dem, därest vi ansluta oss till Bernkonventionen, kunna komma att göra någon förlust, det vill säga få en något minskad vinst. Men någon synnerlig fara därutinnan torde icke föreligga. Detta sluter jag af förläggarnes egna uttalanden i detta ärende. Svenska förläggarföreningen och nya bokförläggarföreningen, som hafva yttrat sig rörande Sveriges författarförenings ifrågavarande framställning, hafva båda i själfva verket haft sådana uttalanden, att man icke kan undgå att få den uppfattningen, att de i det läge, hvori frågan nu kommit, anse sig skäligen icke kunna längre sätta sig mot Sveriges anslutning till Bernkonventionen. Den ena förläggarföreningen tillstyrker, såsom orden lyda, framställningen, och den andra hvarken tillstyrker eller afstyrker. Detta om förläggarnes intressen.

Hvad slutligen *tidningarnas intressen* i saken angår, så torde det vara allmänt erkänt, att våra tidningar, därest vi ansluta oss till Bernkonventionen, nog därigenom komma att tillskyndas vissa kostnader. Men icke förty har såväl publicistklubben som svenska tidningsutgifvarföreningen, hvilka båda hörts i frågan, förklarat sig instämma däri, att Sverige bör ansluta sig till Bernkonventionen. På det hållet är man sålunda villig att böja sig för hvad som är rätt och billigt.

Två särskilda af nya bokförläggarföreningen uttalade betänkligheter mot Sveriges anslutning till Bernkonventionen torde påkalla ett bemötande. Denna förening har framhållit, att om Sverige nu biträdde Bernkonventionen, så blefve vårt land fortfarande i saknad af det skydd i förhållande till utlandet, hvaraf vi företrädesvis vore i behof, eller skydd mot ett inom Nordamerikas Förenta stater i stor utsträckning utöfvadt aftryck af svenska originalarbeten. Denna erinran är fullkomligt befogad. Men den omständigheten, att vi genom att sluta oss till Bernkonventionen icke kunna få något skydd i Nordamerikas Förenta stater, bör väl icke utgöra något hinder för oss att skaffa oss skydd i andra länder, där vi kunna få sådant genom att ansluta oss till Bernkonventionen.

Vidare har af nya bokförläggarföreningen framhållits, att, om Sverige anslöte sig till Bernkonventionen, de finska förläggarne skulle

kunna frestas att till svenska öfversätta utländska författares arbeten, som utkomma i någon af Bernkonventionens stater, samt, naturligtvis till stor skada för våra svenska förläggare, sprida dessa finska öfversättningar här i Sverige. Jag ber att få erinra, att Finland står utanför Bernerunionen, och att de finska förläggarne sålunda kunna utan betalning tillägna sig utländska författares arbeten. I denna punkt vill jag genmäla, att det icke finnes den ringaste anledning att antaga, att de finska förläggarne skulle förfara på detta sätt, detta så mycket mindre som dessa förläggare icke begagnat sig af det tillfälle de redan hafva att öfva en dylik konkurrens genom att öfversätta franska och italienska arbeten till svenska och sprida dem i Sverige. Vi ha nämligen i Sverige redan nu litterära konventioner såväl med Frankrike som Italien, men något försök af nämnd beskaffenhet har icke med föranledande af dessa konventioner, såvidt jag har mig bekant, försports från Finland. Skulle emellertid mot all förmodan en sådan konkurrens uppstå i Finland, torde de svenska bokförläggarne uti de svenska bokhandlarne ha synnerligen goda bundsförvanter, när det gäller att hindra spridandet i Sverige af dessa finska öfversättningar. I allt fall hafva vi ett yttersta medel mot en konkurrens af ifrågavarande slag. Om det behöfves, kunna vi nämligen förbjuda införsel hit af dylika finska öfversättningar. Men att redan nu eller i sammanhang med Sveriges anslutning till Bernkonventionen stadga ett dylikt införsel förbud synes knappast lämpligt, då något behof däraf icke ännu yppats och måhända aldrig kommer att yppas. Den påstådda faran från Finland för våra förläggare torde sålunda icke vara synnerligen stor, därest vi ansluta oss till Bernkonventionen.

Däremot hotar en annan fara från ett annat land, om vi icke ansluta oss till nämnda konvention. Jag menar från Danmark. Detta land har nyligen anslutit sig till Bernkonventionen, och det skulle ju lätt kunna inträffa, att, om vi nu förvägra våra svenska författare det öfversättningsskydd, hvartill de anse sig berättigade, de själfva anskaffa sig detta skydd genom att låta danska förläggare i Köpenhamn utgifva deras arbeten i original.

På grund af hvad jag anfört håller jag före, att hvarken den svenska allmänheten ej heller de svenska förläggarne eller tidningarna hafva så stort intresse af det nuvarande tillståndets bibehållande, att vi böra tveka att tillerkänna författarne hvad dem rätteligen tillkommer. Nästan alla Europas stater, bland dem Norge och såsom jag nämnt Danmark, hafva numera anslutit sig till Bernkonventionen; och vi ha verkligen föga heder af vår ifrågavarande undantagsställning, som tvärtom i utlandet ganska allmänt klandras. Jag tillåter mig därför hemställa, att kammaren ville bifalla den kungl. propositionen.

Herr Österberg: Herr talman! Jag har begärt ordet för att tillkännagifva, att jag ämnar rösta mot det kungl. förslaget, och jag skall be att med några ord få anföra motiven därför.

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af 1
kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet sade, att denna fråga vore i första hand en rättsfråga, och att man borde låta konstnärer och författare oförkränkt njuta sitt arbetes frukter. Jag anser äfven för min del, att den uppfattningen i fråga om våra svenska författares och konstnärers rätt att åtnjuta sitt arbetes frukter är fullkomligt berättigad. Men saken ställer sig, enligt min mening, helt annorlunda, om man ser frågan mera i stort. Detta gör man, om man tager till ögonmärke att i förevarande fall äfven tillvarataga allmänhetens berättigade intressen att hafva tillgång till god litteratur och konstnärliga alster, som kunna reproduceras af den svenska pressen, framför allt våra illustrerade tidskrifter, hvilka utgå bland folket i ett stort antal exemplar. Vi måste ju vid betraktandet af denna fråga lägga märke till, att vårt lilla land icke äger så många författare af rang, författare som kunna göra anspråk på att blifva lästa af allmänheten, och hvilkas alster äro värda att spridas bland den svenska allmänheten.

Skulle man genom ett bifall till det föreliggande lagförslaget afskära oss, om icke helt och hållet, så åtminstone till en icke obetydlig del, möjligheten att erhålla öfversättningar af verkligt god och framstående utländsk litteratur och på detta sätt, så att säga, kringgärda de svenska författarnes rätt att förfoga öfver den inhemska bokmarknaden, så hade man, enligt hvad jag för min personliga del tror, därmed icke så synnerligen mycket gagnat den litterära produktionen här i landet, därför att det är tänkbart, att den svenska bokmarknaden under ett sådant skyddadt tillstånd komme att förbehållas äfven åt svenska författare af mindre hög rang, hvilkas alster måhända, därest de icke haft detta skydd, aldrig skulle fått den hedern att presenteras i den svenska bokmarknaden. Det synes mig vara oklokt af oss att utestänga de arbeten, som framkomma på den tyska och engelska bokmarknaden. Här är ju icke fråga enbart om skönlitterära arbeten, så kallade romaner och noveller och hvad det nu kan vara, utan det gäller ju äfven ett annat slags litteratur, som öfversattes i kanhända ännu större myckenhet än den nyss nämnda, nämligen religiös litteratur. Dessutom finnes det en mångfald andra arter af litteratur, som öfversattes till svenska språket och kan öfversättas, därför att det går för sig att utan ersättning förfoga öfver utländska författares alster. Låt vara, att detta icke är så synnerligen — jag vet icke, huru jag skall uttrycka mig — gentilt, så kan det å andra sidan vara både ursäktligt och förklarligt, att man till vårt språk öfverför arbeten, som utgifvits på de stora kulturspråken, därför att de författare, som skriva på dessa språk, hafva en så betydlig publik, att deras inkomster af den litterära produktionen under alla förhållanden äro tillräckliga att för dem möjliggöra en fullt betryggad existens. Det kan således icke anses vara af så synnerligt stor betydelse för de utländska författarne, om vi till vårt språk skulle öfverföra det bästa af den tyska eller engelska litteraturen.

Det är att märka, att om vi genom att biträda Bernkonventionen skulle från vår inhemska bokmarknad utestänga den utländska litteraturens alster, så komme gifvetvis de öfversättningar, som där-

efter verkställdes, att i betydlig mån fördyras, ty man kan vara öfvertygad om att i samma ögonblick, som vi biträdde konventionen, de utländska författarne helt säkert komme att sätta pris på sina alster. Dessa pris kunde de naturligtvis sätta huru högt som helst, ty vi skulle på inga villkor kunna komma åt deras alster på annat sätt än genom att betala, hvad de behagade begära. Vi skulle kunna påräkna, att på detta sätt en bok, som nu i bokmarknaden kostar, låt oss säga, 3 kronor 50 öre eller 4 kronor, skulle komma att betinga ett pris af 5 à 6 kronor. Det är nämligen att lägga märke till, att den krets, som läser åtminstone de skönlitterära arbeten, som utgifvas på vårt språk, är så begränsad, att priset på bokalstren redan nu måste sättas högt. Att prisen framdeles skulle komma att ökas med både 50 och 100 procent, är min bestämda öfvertygelse.

Hvad nu beträffar de svenska författarne, så har man anfört, att de lida ekonomisk skada därigenom, att deras arbeten öfversättas till främmande språk och framför allt tyska språket. Ja, detta är ju ett förhållande, som är beklagligt, och för min del skulle jag gärna biträda ett förslag om någon åtgärd, genom hvilken våra svenska författare kunde erhålla vederlag i en eller annan form för den eventuella förlust, som kan uppstå därigenom, att deras alster öfversättas till främmande språk. Om det visar sig, att detta skadar dem i väsentlig mån, vill jag gärna biträda ett förslag om sådant vederlag för rätten att få hafva den utländska litterära och konstnärliga produktionen fri för oss i detta lilla land, så att vi åtminstone må undgå den faran att äfven på det andliga området lägga på oss en protektionistisk kapson, som säkert skulle bidraga till att skada vår andliga odling i allmänhet.

För öfrigt tror jag, att våra svenska bokförläggare icke hafva råd att vidkännas så dryga, ytterligare ökade kostnader, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet syntes anse att de skulle kunna bära, ty det är nog så ställdt med våra bokförläggare, att deras affärer, i allmänhet åtminstone, icke äro så synnerligt lysande. Jag tror, att de små upplagor, de i allmänhet kunna utgifva, och den ringa omsättning, som deras böcker äga i vårt land på grund däraf, att de redan nu måste åsättas allt för höga pris, göra, att dessa bokförläggare icke årligen förtjäna så stora summor, att de utan vidare kunna vara med om att dessa redan nu små inkomster ytterligare reduceras genom ökade författarhonorar. Det torde vara herrarne bekant, att det ofta händt, att bokförläggare rent af nödgats upphöra med sin verksamhet, och det är, enligt hvad jag tror mig veta, få bokförläggare, som reda sig väl. Det är endast sådana, som förlägga religiös litteratur, hvilka kunna påräkna att förtjäna något, därför att denna litteratur ju har en större läsekrets än skönlitteraturen.

Hvad slutligen beträffar tidningarnas intressen, så tror jag, att det, i stort sedt, kanhända gör tidningarna detsamma, huruvida Sverige inträder i Bernkonventionen eller icke. Det är ju icke så många år kvar, förr än den litteratur, som utkom i midten af förra

Om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen angående äganderätt till skrift.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 1
kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

århundradet här i landet, blir utan vidare tillgänglig, och då torde väl de svenska tidningarna komma att hålla sig till denna litteratur jämte en oändlig massa öfversatt litteratur, som skulle vara fri äfven enligt det nu föreliggande förslaget. Men å andra sidan är det ju äfven så, att tidningarna skulle känna sig ganska obehagligt berörda, därest Riksdagen bifölle detta förslag. Jag tänker därvid särskildt på rätten att reproducera utländska illustrationer, ty det händer ju ofta, att tidningarna reproducera sådana, hvilket särskildt är förhållandet med de folktidningar, som för folket framställa en del af de utländska konstalstren och som utgöra den enda väg, på hvilken dessa i större omfattning spridas bland folket.

Då, enligt hvad jag kan förstå, tillräckligt starka skäl för att biträda Bernkonventionen ej blifvit anförda, synes mig reservanternas resonemang vara af den beskaffenhet, att det tilltalar min uppfattning, hvarför jag, herr talman, skall, för att icke ytterligare draga ut på tiden, yrka bifall till reservationen och afslag å den kungl. propositionen.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Jag har reserverat mig emot lagutskottets förslag, och jag dristar verkligen att till Andra Kammaren hemställa om afslag å detsamma. Saken är mycket viktigare, än herrarne i allmänhet kanske föreställa sig. Det gäller intressen, som beröra icke blott en grupp författare af större eller mindre betydelse, utan hela den svenska allmänheten.

Hvad nu beträffar den kungl. propositionen och motionerna, så har herr Lindhagen i sin motion mycket riktigt anmärkt, att den svenska lagstiftningen angående äganderätt till skrift och skydd för efterapning af konstverk är så oredig och otillfredsställande, att hvad som framför allt behöfts hade varit att kodifera och i mera öfverskådlig och tydlig form framställa det, som här i vårt land skulle vara lag i detta afseende. Något sådant vill han dock ej föreslå, därför att, såsom han säger, ett ytterligare uppskof med anslutningen till Bernkonventionen skulle möta allvarliga betänkligheter från de närmast intresserades sida.

Ja, dessa betänkligheter äro visserligen ej af vidare allvarlig beskaffenhet. Jag har någon erfarenhet i denna sak. Jag är författare och har varit bokförläggare samt är för närvarande intresserad i en bokförlagsfirma, som köpt mina förlagsrättigheter. Jag har varit utsatt för att af mig författade arbeten blifvit utan mitt medgifvande öfversatta på främmande språk, ja, till och med aftryckta på svenska i andra länder, såsom Finland och Nordamerika. Men jag vet också, huru jag om jag vill skall skydda mig mot dylikt utan att behöfva en sådan lagstiftning som den, hvarom nu är fråga. När jag utgaf ett större arbete, som jag ansåg skulle hafva marknad för sig i Amerika — där för öfrigt ett af mina arbeten blifvit af en förläggare gratis tryckt i 10,000 exemplar — så ombesörjde jag genom en bekant firma i Chicago, att en upplaga där samtidigt utgafs på dess förlag samt att man erhöll patent eller copyright, såsom det heter, för densamma. Därigenom var jag skyddad. Denna

utväg står öppen för hvar och en, som vill förbehålla sig författarrätten i Amerika. Förhållandet blir likartadt med det, som äger rum beträffande en uppfinning, hvilken blir skyddad här och i Amerika och i alla stater i den mån man tager ut patent på densamma i de särskilda länderna. Det är därför orimligt att säga, att man icke har något skydd.

Hvad beträffar de europeiska länderna, behöfver man icke ens göra så mycket som i Amerika. Om man tror, att ett arbete har att förvänta marknad i främmande länder, behöfver man endast ombesörja, att det utgifves samtidigt på det främmande språket. Man är därigenom fullkomligt skyddad. Hvarför skall man då hafva en sådan lag som den föreslagna?

En tysk författare kan, om hans arbete har något värde, skydda sig i Sverige på samma sätt, nämligen genom att på samma gång, som han utgifver originalarbetet i Tyskland, ombesörja utgifvande af en svensk upplaga. Jag skall anföra ett exempel. Den svenska bokförlagsfirman, som jag nyss äsyftade, har under en lång följd af år utgifvit Funckes arbeten — mycket goda arbeten. Detta har gått till på det sätt, att så snart ett ark af något af hans arbeten varit tryckt i Tyskland, detta ark skickats till firman, och så ark efter ark. För denna fördel har firman betalt ett på förhand öfverenskommet pris. Till följd häraf har arbetet i Sverige kommit ut ungefär samtidigt med utgifvandet i Tyskland, och sedermera har det icke kommit i fråga, att någon annan firma tagit sig före att öfversätta och utgifva detsamma i Sverige. Detta är en utväg, som står öppen för hvem som helst. Vill man icke begagna sig af densamma, så må man ju skylla sig själf.

I en skrift, som blifvit utdelad här — det är ett aftryck af författareföreningens underdåniga utlåtande till Kungl. Maj:t — heter det: »Om däremot arfvode skall betalas äfven åt den utländske författaren, så blir vägen rättvist justerad. 'Skydd' för den svenska vitterheten är detta i samma mening som tullskydd för industri och jordbruk». Ja, där hafva vi det! Det är *tullskydd* det är frågan om här — ett tullskydd, som kan leda därhän, att man — såsom herr justitieministern antydde -- till och med kan bli tvungen att utfärda importförbud. Herr statsrådet menade nämligen, att om finnarne toge sig till att göra hvad bokförläggarföreningarna frukta, så kunde man i värsta fall mota det genom att helt enkelt förbjuda import af svensk öfversättningslitteratur från Finland.

Det säges här i författarföreningens skrift, på 7:de sidan: »Hvilka förluster, som kunna drabba svenske författare äfven inom den engelska bokmarknaden, så länge det nuvarande oefferrättighetstillståndet fortfar, framgår af det faktum, att en af våra mest ansedda författare, Selma Lagerlöf, för något år sedan uppgjort med en engelsk förlagsfirma om öfversättning af ett arbete mot ett jämförelsevis högt författararfvode, men i sista stund gick miste härom, enär en annan förläggarfirma skyndat sig att i förväg utgifva en icke auktoriserad upplaga.» Ja, det var ju hennes eget fel. Hon hade kunnat använda det sätt jag nyss nämnde, hvilket

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
ägenderätt
till skrift.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
ägarerätt
till skrift.
(Forts.)

står öppet för henne liksom för hvarje annan författare. Men det är så med alla, som bära sig dumt åt och försumma tillfället, att de göra förluster. Icke kan man hjälpa sådant och ej heller bör man hjälpa det genom lagstiftningsåtgärder.

Jag har i min reservation anført hvad som yttrades emot detta förslag år 1896, nämligen att »därigenom icke bereddnes skydd mot den för svenska litteraturen företrädesvis hotande faran, nämligen att blifva föremål för eftertryck i Nordamerikas Förenta stater eller i Finland, hvilka bägge länder icke tillhörde unionen» — detta äger sin fulla giltighet ännu — och »att de svenska författarnes ställning icke kunde antagas blifva i nämnvärd grad förbättrad, enär de författare, hvilkas arbeten kunde påräkna spridning inom unionens länder, vore ett ringa fåtal, samt dessa alltid kunde betinga sig fullt tillfredsställande honorar och för öfrigt redan kunde bereda sig skydd genom utgifvande i utlandet af öfversättning samtidigt med originalet»; detta äger ock samma betydelse nu som då. Herrarne skola därjämte besinna, hvad jag äfven framhållit i min reservation, nämligen att en del svenska författare utan tvifvel hafva den fria öfversättningsrätten att tacka för att deras namn någonsin blifvit känt och att deras arbeten någonsin kommit att spridas i främmande länder. Hade det varit fråga om honorar från början, så hade ingen förläggare, vare sig i Tyskland eller annorstädes, åtagit sig att sprida arbetena, ty sådant är förenadt med ganska stor risk. Jag kan nämna för herrarne en officiell uppgift från England, som jag sett. Huru stor den engelsktalande befolkningen än är, så är det ej bättre ställt, än att af 1,000 arbeten, som utgifvas på den engelska bokmarknaden, 600 gå med förlust för förläggarna. Det är klart, att en författare från Sverige omöjligen kan vänta, att hans namn skall bli känt, öfver hufvud taget, i främmande länder utan genom den *fria öfversättningsrätten*. Sedan han väl blifvit känd och hans arbeten börjat spridas, komma förläggarna och erbjuda sig att öfvertaga utgifvandet af hans arbeten, och då får han ackordera med dem och kan förtjäna någonting därpå.

Nu säger herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att motståndet mot anslutning till Bernkonventionen håller på att gifva med sig bland allmänheten. Jag vet verkligen icke, att det bland allmänheten funnits eller finnes någon kunskap alls om konventionen eller något motstånd mot densamma. Ej heller tror jag, att den svenska allmänheten än i dag, trots att motioner blifvit väckta och detta betänkande blifvit utarbetadt, fått något intresse för konventionen; ja, jag tänker, att många af herrerne här i kammaren ha ganska klena begrepp om hvad konventionen är för någonting. Därför är det icke värdt att komma och åberopa sig på det allmänna tänkesättet i denna sak. Ej heller är det — så som herr justitieministern tror — af denna allmänna mening, som förläggarföreningarna rönt inflytande, när de afstått från sitt motstånd. Detta »afstående» är i alla fall förenadt med så många inskränkningar, att — såsom jag sagt i min reservation — deras tillstyrkan är realiter mer ett af-

styrkande. Sålunda säger svenska bokförläggarföreningen, att den visserligen tillstyrker författarföreningens framställning, dock med det villkor, »att i all synnerhet de bestämmelser, som innehållas i den norska lagens § 38 och den motsvarande danska lagens lika lydande § 37, komma att inflyta jämväl i den svenska lagen».

Detta villkor har emellertid Kungl. Maj:t ej tagit någon hänsyn till. Bland de paragrafer, som Kungl. Maj:t föreslagit, förekommer ej någon dylik bestämmelse. I danska och norska lagarne förekommer den; svenska bokförläggarföreningen har gjort dess medtagande till villkor för sitt tillstyrkande — och Kungl. Maj:t, som lämnat detta villkor alldeles å sido, kommer likaväl och återoppar sig på samma bokförläggarförening såsom hade den tillstyrkt hvad Kungl. Maj:t föreslår! Föreningen har *aldrig* tillstyrkt det kungl. förslaget. Enligt dess uttalande har den tvärtom *afstyrkt* förslaget, så till vida som Kungl. Maj:t ej tagit hänsyn till det villkor, som den fäst vid sitt tillstyrkande af författarföreningens anhållan.

Vidare heter det: »Samtidigt tillåter sig föreningen att framhålla såväl det beklagliga och för svenska förläggare ytterst förlustbringande eftertryck af svenska originalarbeten, som fortfarande i stor skala äger rum i Nordamerikas Förenta stater, som ock den ständigt hotande möjligheten af sådant eftertryck i vårt grannland Finland». Och detta uttalas från förläggarföreningen »i den vissa förhoppning, att Kungl. Maj:t täcktes ej förlora detta skadliga missförhållande ur sikte». Om Kungl. Maj:t har detta missförhållande i sikte aldrig så mycket, så kan dock Kungl. Maj:t aldrig göra ett tecken däråt, icke ett skapande grand annat än möjligen att föreslå Riksdagen att *förbjuda* import af svenska böcker från Finland och Amerika. Däråt, mina herrar, lutar det, om vi nu antaga det kungl. förslaget.

Nya bokförläggarföreningen har varit mycket mer bestämd i sitt uttalande. Den framhåller, »hurusom, då Nordamerikas Förenta stater och storfurstendömet Finland fortfarande icke anslutit sig till Bernkonventionen, vårt land genom att biträda konventionen skulle *icke blott* fortfarande blifva i saknad af det skydd i förhållande till utlandet, hvaraf företrädesvis göres behof, eller skyddet mot eftertryck af svenska originalarbeten inom Nordamerikas Förenta stater, där sådant i stor utsträckning oupphörligen öfvas,

utan äfven utsättas för ökad fara af en nedergörande konkurrens från finska bokförläggares sida, i det att dessa lätteligen kunde inledas i frestelse att ombesörja och ännu, innan en öfversättning, för hvilken svensk man utfäst arfvode åt författaren, tillhörande någon af Bernkonventionens stater, hunnit här i landet utgifvas, där och i Finland sprida en annan öfversättning från samma original till svenska språket», o. s. v.

Hvad beträffar själfva »tillstyrkandet», säger denna förening några ord, som visst ej äro ett tillstyrkande. Jag förstår icke. hvarför herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ej anfört detta yttrande i den kungl. propositionen, utan blott med ytterst

Om ändrad
lydelne af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

lätt hand halkat öfver det. Nya bokförläggarföreningen säger nämligen: »Om därför Sveriges anslutning till Bernkonventionen nu bör genomföras, hvarom meningarna gifvetvis fortfarande måste vara mycket delade, beroende som de äro af de olika synpunkter, från hvilka frågan bedömes, vill det synas, som landets väl kräfde, att i sammanhang med en sådan anslutning konventioner med Nordamerikas Förenta stater och storfurstendömet Finland träffades». Kunna herrarne kalla detta ett *tillstyrkande*? Föreningen säger blott, att *om*, trots nyss anförda betänkligheter, ett tillträdande till Bernkonventionen *skall* äga rum, så må man åtminstone för landets väl se till det och det. På vanlig svenska brukar man ej säga, att detta är en tillstyrkan.

Herr talman! På här angifna äfvensom på andra grunder, som kunde här anföras, yrkar jag afslag å lagutskottets hemställan i den punkt, som den här föreliggande reservationen afser.

Saken kan tyckas herrarne vara ganska obetydlig, men det är den verkligen icke. Man skulle för en hand full svenska författare offra så stora kulturella intressen, som här stå på spel, och fordra af den svenska allmänheten ett offer, som ofantligt öfverväger det, som man å andra sidan skulle vinna.

Hvad slutligen beträffar herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet yttrande, att reservanterna ha betraktat saken ej såsom en rättsfråga, utan såsom en räknefråga, så är det ett fullkomligt misstag. Här är icke frågan den, om det är rätt att helt enkelt *taga* ett utländskt arbete och trycka af det i Sverige, såsom man på sina håll älskar att framställa saken. Nej, för att tillgodogöra sig dess innehåll fordras ett ganska styft litterärt arbete af öfversättaren, ett arbete som är något helt annat än att bara taga. Det är därför också ganska sällsynt att finna riktigt goda öfversättare; det vet hvar och en, som känner till förhållandet. Sålunda förekom, för att taga blott ett exempel, i ett arbete, som öfverflyttades till svenska här om året, att man återgifvit det engelska ordet »pigs» med »pigor», flere andra dylika fel att förtiga. Som sagdt, det är ej så lätt att vara en god öfversättare, och hans arbete är ej så litet värdt, ofta värdt vida mer, än förläggaren kan betala.

Herr talman, jag ber, som nämndt, att få yrka bifall till reservationen och hoppas, att Andra Kammaren skall instämma däri.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr talman, mina herrar! Jag ber endast att få yttra ett par ord med anledning däraf, att herr Waldenström sade, att jag skulle felaktigt uttalat mig till statsrådsprotokollet.

Herr Waldenström har här uppläst en del af *nya* bokförläggarföreningens utlåtande och frågat, om detta kan kallas ett *»tillstyrkande»*, på samma gång han påstått, att jag skulle ha sagt, att det vore så. Det har jag emellertid ej sagt; det står ej på något

ställe i statsrådsprotokollet. Jag har sagt, att *svenska* bokförläggarföreningen tillstyrkt förslaget.

Om nya bokförläggarföreningen har jag däremot hvarken sagt, att den tillstyrkt eller afstyrkt förslaget.

Herr Lindhagen: Herr talman! Då herrar Waldenström och Olsson i Mårdäng, bland annat, åberopade sig på ett yttrande af mig i min motion till förman för sitt yrkande på afslag, finner jag mig särskildt uppkallad att säga några ord.

Jag tror, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nog har slagit hufvudet på spiken, då han säger, att denna fråga är en rättsfråga och ej en räknefråga. Det finnes nämligen en rätt, som kallas *internationell* rätt. Det är ej nog, att rättstillståndet upprätthålles inom landet mellan dess egna invånare, utan man anser också — och med fog, synes det mig — att rättsförbindelserna allt mer och mer böra intaga internationell karaktär, så att man ger utlänningar samma rättvisa, som man vill gifva det egna landets invånare. Det är ur den synpunkten, som jag, i motsats till herr Österberg, anser, att man ser saken mer i stort, om man ser den ur rättens synpunkt, än om man ser den från synpunkten af den tillfälliga vinst man kan draga däraf, att man ej låter leda sig af rättsgrundsatser.

Det talas nu företrädesvis om svenska författare och deras rätt, men det gäller här väl också utländska författare och dessas rätt. Det kan ej heller vara en riktig princip, om man anser sig kunna tillägna sig en utländsk författares arbete. Det är i det hänseendet ur hans synpunkt äfven orätt därför, att öfversättningen på det sättet äfventyrar att bli ytterst dålig, så att hans arbete blir förfuskadt, och därpå lider i sin ordning äfven den svenska allmänheten.

Det är således ur dessa synpunkter viktigt både för allmänheten och för svenska och utländska författare, att internationella rättsprinciper här få göra sig gällande. Och, mina herrar, detta har också redan erkänts i vår gällande lag. Lagen om litterär äganderätt innehåller i 19 § den uttryckliga föreskriften, att Kungl. Maj:t äger att under förbehåll af ömsesidighet ingå traktater med främmande länder, i syfte att dessa länders lagar och den svenska lagen på detta område skola blifva gällande. Sådana traktater äro redan ingångna med Frankrike och Italien. Underhandlingar därom ha förts med Tyskland och England. Därvidlag läres det särskildt från Tysklands sida svarats, att man gärna vill ingå på en konvention, men blott på villkor, som Bernkonventionen innehåller. Motståndarne till förevarande förslag anse väl således, att vi redan ha afhändt oss dessa stora »kulturella fördelar», som det talats om, gentemot Frankrike och Italien, och att vi gjort det mesta möjliga för att afhända oss dem gentemot England och Tyskland, fastän det ännu ej lyckats! Hvad innebär då reservationen? Jo, intet annat, än att reservanternas i själfva verket borde ha påyrkat, att 19 § upphäfdes, så att Kungl. Maj:t ej finge rätt att ingå konvention med främmande länder, och vidare, att vi skulle uppsäga traktaterna med

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

Frankrike och Italien, så att vi äfven där skulle få fria händer att såsom verkliga vikingar och fribytare lägga oss till med frukterna af andras andliga arbete. Det vore konsekvensen af det hela. Men, mina herrar, det är väl ändå ej meningen, att desavouera grundprinciperna i gällande lagstiftning på detta område?

Visserligen ha nu en del förläggare ställt sig mera tveksamma i denna fråga, men såsom herr chefen för justitiedepartementet sagt, är det tydligt, att de nu böjt sig för hvad de själfva anse vara en ovillkorlig nödvändighet. Men man får äfven tänka på att många förläggares motvilja mycket beror därpå, att de helt naturligt till en del se saken från en annan synpunkt. De måste betrakta saken mera ur synpunkten af den affär, som de bedrifva. De stora kulturella synpunkterna komma då ej så mycket i betraktande, och därför se de mera på, att det för dem är fördelaktigare att kunna för ingenting taga ett arbete än att betala därför. Detta är den obenägenhet, som kanske till stor del ligger bakom, men som de, enligt hvad de själfva mycket lojalt erkänt, icke vidare kunna upprätthålla.

Hvad särskildt angår tidningarna, äro de skyddade genom en artikel i Bernkonventionen, nämligen artikel 7, som jag skall be att få läsa upp: »Uppsatser i tidningar eller tidskrifter, offentliggjorda i något af unionens länder, må i öfriga länder återgifvas på originalspråket eller i öfversättning, så framt ej författarne eller utgifvarne uttryckligen förbjudit sådant. Hvad tidskrifter angår, är till fyllest, att ett allmänt förbud göres vid början af hvarje nummer. I intet fall må dock sådant förbud gälla beträffande uppsatser, som behandla politik, eller om återgifvande af nyheter för dagen och 'blandade ämnen'». Alltså få tidningarna fortfarande lägga sig till med alla slags uppsatser i politik samt i »blandade ämnen». Det sistnämnda är ju ett mycket vidsträckt område. Det skulle således blott vara följetongen, som de möjligen skulle få betala för, om de toge den utifrån, men denna är vanligen så dålig, att de lika gärna kunna taga den i Sverige. Ty såsom det nu är, går man naturligtvis hellre till utlandet, därifrån man kan taga följetong utan betalning.

Hvad angår de motioner, som väckts af herr Hammarlund och mig, så afse dessa äfven att göra gällande en speciell rättssynpunkt. Man måste nämligen se till, att bestående rättsförhållanden icke kränkas. Det är en lucka i vår nuvarande lagstiftning, som kunde göra, att särskildt musikförläggare kunde komma att lida skada, då den gällande lagstiftningen ej tillvaratager deras redan uppkomna rättigheter. Men det har visat sig svårigheter att få in någon bestämmelse därom i den nuvarande lagen, som är skriven på sådant sätt, att det är svårt att passa in någon dylik bestämmelse. Ej heller kan det anses vara någon tillräcklig anledning att skjuta upp saken för att möjligen få en lämplig omskrifning af lagen.

Jag kan således icke anse annat, än att man ur kulturell synpunkt måste yrka bifall till den kungl. propositionen. Äfven om man tänker på frågan såsom en »räknefråga», är det en dålig uträkning att ställa sig på afslag. Det kan ej vara någon uträkning, att vi

fortfarande skola, i strid mot den allmänna sträfvan efter utveckling af den internationella solidariteten, såsom fribrytare lägga oss till med alstren af andras andliga arbete. Därmed riskerar man sitt anseende i utlandet och att demoralisera sig själf, och herrarne kunna vara öfvertygade om att ett sådant sakernas tillstånd i längden medför repressalier på ett eller annat sätt och således äfven i längden kommer att medföra direkt ekonomisk förlust.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag ber till en början att till fullo få instämma med herr Waldenström däri, att det här icke gäller någon obetydlig sak. Han sade, att denna sak är verkligen af den vikt, att den måste noga af denna kammare beaktas. Häri har han fullkomligt rätt. Det är ingen oviktig sak, huruvida Andra kammaren i dag bifaller eller afslår den kungl. propositionen. Här gäller frågan, huruvida Sverige fortfarande skall räknas såsom en barbarisk stat eller om vi skola träda i jämbredd med öfriga civiliserade stater i Europa. Det yttrades under en diskussion för några veckor sedan, att Europa *icke* hade sina ögon riktade på oss, men jag tror verkligen, att vi i detta fall måste erkänna, att nog har Europa *nu* sina ögon riktade på oss och undrar, när dessa barbarer däruppe i Norden skola inträda i de civiliserade ländernas krets. Här gäller ju ingenting annat, än att rätt skall vara rätt. Den ärade reservanten i lagutskottet, som nyss uppträdt mot lagutskottets förslag, har äfven en annan reservation, som förekommer litet längre fram i dag, nämligen vid den utskottets hemställen, däri utskottet förordar vissa åtgärder mot illojal konkurrens. Det är ett märkvärdigt samband mellan dessa båda reservationer, ty den man, som ej vill vidtaga åtgärder mot illojal konkurrens i affärslifvet, han vill naturligtvis ingalunda hindra illojal konkurrens, när det gäller det andliga, kulturella området. I denna senare reservation yttrar herr Waldenström, att lagen gör ingen moral. Det kan ju vara sant, att icke lagens bokstaf skapar moral, men det är nu en gång så, att om man vill ha moral, så nog får man lof att hafva lag och icke blott lag inom landet, utan äfven internationell lag. Därför har denna Bernkonvention kommit till stånd, nämligen för att skydda intressena i olika länder. Det är icke här, såsom af en talare framhållits — hans yttrande kanske var afsedt att skrämma en del af kammarens ledamöter — fråga om ett protektionistiskt angrepp. Det yttrades, att detta var att lägga en protektionistisk kapon eller hur nu uttrycket föll sig på införseln af internationell litteratur. Nej, detta förslag skiljer sig verkligen från de protektionistiska teorierna. Här är ej så mycket fråga om att skydda det *inhemska* arbetet mot införseln af utländskt, utan här är det fråga om att skydda såväl det *utländska* arbetet i vårt land, som det *inhemska* i utlandet mot hvad man med ett lindrigt ord skulle kunna kalla för — *stöld*. Det var visserligen en talare, som sade, att det gör ej något, om man tager från dessa utländska författare, ty de

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
rögnanderätt
till skrift.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

äro i allmänhet i den oberoende ekonomiska ställning, att för dem den ekonomiska sidan är af föga betydelse och att det för dem ej spelar någon roll, om de få betaldt för sitt arbete eller icke, då detta reproduceras här i Sverige. Ja, det är en gammal historia, att det gör ej något att stjäla, blott man stjälar från den rike. Men detta är väl precis ej en moral som man, enligt min uppfattning åtminstone, bör här i kammaren alltför mycket betona.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har ju noga redogjort för den kungl. propositionens historia och framhållit, att detta är uteslutande en rättsfråga, och att man icke då bör tänka på huruvida det kan hända — så är det alltid, när fråga är, att rätt skall vara rätt — att en eller annan, som har njutit fördel af det orättfärdighetens tillstånd, hvilket hittills varit rådande, kan komma att förlora på en ändring härvidlag. Det är möjligt, att en och annan »förläggare», som haft till lefvebröd att hugga utländske författares arbeten och låta tjuföfversätta dem och utgifva dem här, kan komma att lida någon inskränkning i den industrien, men det tror jag ej skulle vara till någon skada för landets moral i dess helhet.

Herr Waldenström sade på tal om att Selma Lagerlöf genom illojal konkurrens, när hon skulle utgifva ett af sina arbeten i England, gått förlustig sitt författararfvode, att det ej var mer än rätt åt henne. Det var hennes eget fel. Hon skulle ha lärt af herr Waldenström, hur hon skulle gå till väga. Samtidigt med att man utgifver en upplaga här, bör man nämligen utgifva upplagor i främmande länder. Det var rådet han gaf. Ja, detta är godt och väl och det kan nog herr Waldenström göra, men det är ej sagdt, att *alla* författare äro i den ekonomiska situation, att de kunna på det sättet bestrida kostnaderna att på eget förlag utgifva dylika upplagor; de kunna ju nämligen ej påräkna att där få författararfvode, emedan de ännu ej äro tillräckligt kända. Jag tror därför, att det ej är så lätt för alla författare att följa den sunda vishetsregel, som herr Waldenström anvisade.

Här har framhållits af en talare, att det blefve den stora allmänheten, som skulle lida på reformen och att böckerna skulle höjas med ända till 50 procent i pris, ifall Sverige anslöte sig till Bernkonventionen. Jag tror icke, att det är så farligt, som han har velat framställa. Det är nog möjligt, att en hel del sämre litteratur, som nu utgår i öfversättning och säljes för billigt pris, kommer att försvinna — det vore kanske i många fall ej någon skada — och att, när författarne få sitt arbete betaldt, priset i någon mån kommer att höjas. Men jag tror ej, att någon kommer att klaga på att man får betala några öre eller en krona mera, om man får veta, att författarne verkligen fått någon ersättning för sitt arbete.

Då jag verkligen anser, att den föreliggande frågan är af synnerligen stor vikt, och då det här gäller — om vi skola använda detta uttryck — stora kulturella intressen, *kulturella* intressen, som stå på spel, *icke* om vi ansluta oss till konventionen, utan tvärtom, om vi *icke* ansluta oss till densamma, och då jag vidare anser, att

det, för att Sverige må intaga den plats, som anstår det bland öfriga civiliserade länder, är af vikt, att vi nu ansluta oss till denna civilisationens konvention, så yrkar jag bifall till den kungl. propositionen.

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
ägarerätt
till skrift.
(Forts.)*

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Herr Lindhagen yttrade, att förläggareföreningarna, trots att det var mot deras intresse, måst böja sig för det, som de funno vara nödvändigt. Detta är alldeles misstag. Förläggareföreningarna ha icke alls böjt sig. Den svenska bokförläggareföreningen har sagt, att om förslaget skall antagas, så böra de bestämmelser, som innehållas i den norska lagens § 38 och i den danska lagens motsvarande § 37, komma med i lagförslaget; och detta har den gjort till villkor för att den skulle gå in på författareföreningens förslag. Detta dess villkor har emellertid Kungl. Maj:t helt och hållet lämnat åsido. Kan då Kungl. Maj:t eller någon af herrarna säga, att svenska bokförläggareföreningen, som uppställt ett sådant villkor för bifall, har gifvit sitt bifall till förslaget, då villkoret ej är uppfyllt? Det måtte väl vara en ofantligt lätt sak att se, att svenska bokförläggareföreningen har gifvit sitt bifall till något helt annat än Kungl. Majts förslag.

Vidare sade herr Lindhagen, att bokförläggarna ställa sig afvogt mot det föreliggande förslaget, därför att de vilja hellre taga än betala. Nej, herr Lindhagen. Är det fråga om arbeten af värde, få de nog betala. Och huru det går till, det har jag anfört i utskottet och anförde nyss här. Det bokförlag, som jag närmare känner till, har såsom jag nämnde under loppet af många år i öfversättning utgifvit Funckes skrifter och därvid betalt hvart enda ark. Det är visst inte att bara »taga».

Så säger ock herr Lindhagen, att vi skulle riskera vårt lands anseende i utlandet, om vi nu icke biträdde Bernkonventionen. Hvar i all världen kommer den risken ifrån? Vi ha ju icke anslutit oss till denna konvention under de år, som hittills gått. Och jag förstår icke, att vårt anseende i utlandet lidit däraf, eller att vi, såsom till exempel friherre Bonde sade, skulle varit räknade såsom en barbarstat, så att man frågat: när skola de där barbarerna komma med i den civiliserade världen? Nej, friherre Bonde, så pass mycket känner jag Sveriges anseende i utlandet, att jag vet att sådana där retoriska blomsters doft icke är mycket värd. Låt oss taga saken, sådan den verkliga är. Om vi nu biträda Bernkonventionen, blir följden helt enkelt den, att svenska författares arbeten icke få utan vidare öfversättas till tyska och tyska författares arbeten icke till svenska, och därmed kvitt, blott med den lilla skillnaden, att Sverige skulle vinna ofantligt mycket mindre än Tyskland.

För öfrigt skulle, enligt friherre Bondes uttryck, Amerikas Förenta stater vara att anse såsom en barbarstat. Där finnes nämligen icke något skydd för någon, vare sig inländsk eller utländsk bok, om man icke söker och får så kallad *copyright*. Hvad den omtalade risken beträffar, är den sålunda icke alls farlig.

Europas ögon skulle — sade friherre Bonde — vara riktade på oss. Ja, några få bokförläggare och några ännu färre författare i

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

Tyskland ha sina ögon riktade på oss. Det är allt. Och det är alls icke detsamma som Europas ögon, ehuru det har varit och är en ganska vanlig jargon att betrakta hvad en grupp, en handfull litteratörer tänker och säger såsom uttryck för hvad folket i sin helhet tänker och säger, och att dit dessa litteratörer rikta sina ögon, dit riktar naturligtvis hela landet sina ögon?! Nej, friherre Bonde, det där går inte.

Friherre Bonde fann ett märkligt sammanhang mellan min reservation nu och min reservation i fråga om den illojala konkurrensen. Ja, det är ett mycket nära sammanhang mellan båda två. Men då han sade, att jag icke velat vara med om att göra något mot den illojala konkurrensen, då är detta icke riktigt sant. Ty jag har blott framhållit, att man icke med *lagstiftningsåtgärder* kan komma åt den illojala konkurrensen, så att man stärfjar den på något nämnvärdt sätt. Och jag är mycket rädd att fylla vårt lif med lagar, som ingenting annat kunna utträta, än att väcka lagförakt hos de personer, som finna, att de kunna öfverträda dem när som helst.

Friherre Bonde sade också, att här icke skulle vara fråga om någon protektionism. Men detta är just hvad författareföreningen själf säger. Den säger nämligen — jag läste nyss upp det —, att »ett »skydd» för den svenska författaren är detta *i samma mening som tullskyddet för industri och jordbruk*». Och ha författarne själfva sagt, att de önska »tullskydd», så må det väl få gälla såsom *deras mening*.

Friherre Bonde sade vidare, att en sådan där öfversättningsrätt, som förläggarne nu begagnade sig af, i själfva verket skulle innebära en stöld. Detta är något alldeles nytt. Hittills har det icke betraktats såsom stöld, utan har såsom något rätt och tillbörligt pågått öfverallt, ända tills Bernkonventionen ingicks. Då bereddets skydd för författare i de länder, som tillhörde den, men icke för andra.

På samma sätt kunde det sägas vara stöld, till exempel, om jag får se ett vackert hus i utlandet och när jag kommer hem till Sverige, bygger mig ett likadant. Om jag det gör, har jag väl då stulit huset eller bestulit arkitekten? Jag kan icke förstå det.

Friherre Bonde påstod, att jag sagt, att det icke var mer än rätt, att Selma Lagerlöf gick miste om sitt arfvode, då hon icke förstod att begagna sig af det tillfälle, hon hade, att försäkra sig om arfvodet. Jag yttrade mig visst icke så. Men jag sade, att det gick på det viset, därför att han icke begagnade det sätt, som fanns, för att tillförsäkra sig om sitt arfvode. Och så går det med alla, som icke känna eller begagna de vägar, som stå dem öppna för att bereda sig det skydd, de anse sig behöfva.

Jag skall efter detta be att få yttra något med anledning af det, som herr justitieministern sade.

Det öfverraskade mig i högsta grad, när han mot mig anmärkte, att han i sitt anförande till statsrådsprotokollet icke alls talat om den nya bokförläggareföreningen, utan blott om den svenska bok-

förläggareföreningen, ifall jag fattade hans ord rätt. Och det må jag säga, att då kan man icke tala mera beslöjadt, än hvad herr statsrådet verkligen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet har gjort. Det heter nämligen där, att det måhända är under inflytande af den allmänna meningen inom riket, som »jämväl de intressen, hvilka hitills hållit tillbaka och afstyrkt anslutning till konventionen, numera synas uppgifva sitt motstånd». Och dessa intressen, de äro »målsmännen för förlagsverksamhet och journalistik», som hörts öfver författareföreningens framställning. Kan någon människa tänka sig, att uttrycket »målsmännen för förlagsverksamheten» skulle inbegripa endast svenska bokförläggareföreningen och icke nya bokförläggareföreningen, som dock — äfven den — afgifvit till Kungl. Maj:t ett underdånigt yttrande med anledning af författareföreningens förslag? Herr statsrådet får verkligen ursäkta, om jag, när jag läste om »målsmännen för förlagsverksamheten», måste fatta detta såsom åsyftande *bägge* förläggareföreningarna och icke bara den ena. Säkert är ock, att *nya* bokförläggareföreningen afgifvit till Kungl. Maj:t det yttrande, som jag här nyss läst upp, och som verkligen är till den grad positivt emot och så långt ifrån att vara tillstyrkande, att det däri heter, att *om*, trots alla betänkligheter, vi likväl skola biträda Bernkonventionen, så måste det ske under de och de villkoren. Detta har emellertid herr statsrådet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet icke nämnt ett ord om.

Vidare ber jag att få påpeka en annan sak.

Lagutskottet vill ersätta åtskilligt, som i den danska och den norska lagen är intaget såsom bestämda lagparagrafer, genom en hemställan till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t, när han biträder Bernkonventionen, må förklara det och det. Tro herrarne, att det är detsamma, om detta står i själfva lagen eller om man gör en sådan hemställan till Kungl. Maj:t?

Slutligen tillåter jag mig att säga några ord beträffande lagutskottets tal om fortfarande rättighet för förläggare att begagna redan förefintliga stereotyper. Med stereotyper menas gjutna typplåtar, som användas i stället för lösa typer till arbeten, af hvilka man hoppas få trycka flere upplagor. Och hvad är det då för skillnad, från författarens synpunkt sedt, om en bokförläggare får rätt att sätta upp en bok en gång till, eller om han får trycka om den med stereotyper? Det blir i själfva verket ingen skillnad alls. Är det ena en kränkning af den utländske författarens rätt, så är det andra en lika stor kränkning af densamma.

Jag är glad, att friherre Bonde medgaf, att frågan är en mycket viktig fråga. Det är just på denna grund, som jag yrkat afslag på Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt och bifall till reservationen. Och jag uttalar återigen det hoppet, att Andra Kammaren skall biträda detta mitt yrkande.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Berger: Herr Waldenström har yttrat, att Kungl. Maj:t icke tillräckligt beaktat det af svenska bokförläggareföreningen uppställda villkor, som finnes

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

intaget i reservationen, nämligen »att i all synnerhet de bestämmelser, som innehållas i den norska lagens § 38 och den motsvarande danska lagens lika lydande § 37, komma att inflyta jämväl i den svenska lagen».

Jag får med anledning häraf nämna, att Kungl. Maj:t ingalunda förbisett detta villkor. Och Kungl. Maj:ts mening är att, då Sverige tillträder konventionen, utfärda en kungörelse angående konventionens tillämpning här i riket. I denna kungörelse skola föreskrifter meddelas till skydd för redan förvärfvade rättigheter. Häraf följer alltså, att Kungl. Maj:t kommer att iakttaga hvad det skrivelseförslag, som omhandlas i andra punkten af lagutskottets utlåtande, innehåller.

Herr Hedlund: Jag ber att få yttra några ord i denna fråga i egenskap af tidningsutgifvare.

När tidningsutgifvareföreningen och publicistklubben voro med om att tillstyrka Sveriges tillträde till Bernkonventionen, skedde det visserligen icke med förbiseende af vissa olägenheter, som tidningarna möjligen skulle blifva utsatta för genom densamma, särskildt med afseende därför, att deras följetonger skulle ställa sig något dyrare att leverera än för närvarande. Någon annan roll än med afseende på öfversättning af följetongen spelar nämligen anslutningen icke för tidningarna.

Innan publicistklubben afgaf sitt utlåtande, hörde den sig för hos de båda publicistföreningar, som finnas i Norge, den konservativa och den liberala, med hänsyn därtill att Norge i flera år — jag tror åtta — varit under Bernkonventionen. Tillika hörde den sig för hos Norges ombud i Bernkonferensen.

Från alla dessa tre håll ingick det samstämmiga omdömet, att tidningarna varit nöjda med anslutningen till Bernkonventionen. Något väsentligt fördyrande af följetongerna hade icke för dem inträdt. Men väl hade de åtnjutit vissa fördelar. Det hade blifvit ordning och reda, därigenom att en egendomsrätt blifvit införd, så att de ingalunda vore böjda för att åter utträda ur konventionen.

Det är riktigt hvad här framhållits, att, om Sverige biträder Bernkonventionen, därigenom beredes skydd åt utländska författares verksamhet. Men skyddet är ett rättsskydd. Jag vet icke, huru det sinne för egendomsrätt är beskaffadt, som kan finna sig i ett sådant tillstånd, som att en svensk författare i utlandet underhandlar med en förläggare, men måste afstå från ett fördelaktigt anbud, därför att en annan förläggare kommit den senare reflektanten i förväg. Eller att, som ock skett, en författare till ett originalarbete, som nu med stor framgång gifves å Dramatiska teatern, får anbud från två tyska teatrar om dess uppförande där mot god betalning, men måste afstå därifrån, därför att arbetet redan är under öfversättning där, hvarför han ingenting vidare kan åtgöra i saken. Eller om en svensk författare kommer till en förläggare i Sverige och af honom få det svaret på sin framställning: »Ja, här finns det en sådan rikedom på utländska öfversättningsarbeten, som äro fördelaktiga att gifva ut, så att jag har ingen användning för Edert

arbete». Eller när en svensk kompositör kommer till en musikförläggarefirma i utlandet och får detta besked: »Ja, denna sång» — jag antar, att det är en sång — »har ju bästa utsikten till spridning i Edert fädernesland, men om jag tar upp den på mitt förlag, kommer genast en svensk förläggarefirma och trycker af den, och jag står där och får ingenting.» Eller kompositören kommer till en svensk förlagsfirma med samma tillbud och då får det svaret: »Det är godt och väl, men om sången visar sig gå bra, då kommer en utländsk förläggarefirma och trycker af den».

Man kan i frihetens mycket missbrukade och mycket missförstådda namn med precis samma rätt som här vända sig mot det bestående patentväsendet. Hvarför underkasta sig bandet att betala uppfinnarne för deras uppfinningar? De må göra de uppfinningar de ha lust till, och sedan får hvar och en begagna sig af uppfinningarna efter behag. Skulle det icke för ett litet land som vårt vara bättre att tillgodogöra sig hela världens uppfinningar, äfven om detta komme att lända till skada för våra svenska uppfinnare? Det är precis samma sak i det ena fallet som i det andra.

Det har nyss framhållits återigen, att man skulle kunna begagna sig af den metoden att utge öfversättningar i auktoriserade upplagor i andra länder samtidigt med utgifvandet i vårt eget land. Ja, nog går det för sig för sådana som Sven Hedin och Selma Lagerlöf och kanske några andra. Men i regel gestaltar det sig nog så, att en författare icke har någon utsikt alls att få sitt arbete öfversatt till främmande språk genast. Men om det går i Sverige och där väcker uppmärksamhet och så småningom äfven i utlandet, då blir det nog öfversatt. Det är så det går till.

Så säges det, att det endast skulle vara de förnämsta författarne, som skulle komma att öfversättas, ifall denna Bernerkonvention komme att tillämpas, men att de andra få se sig om. Jag inser icke detta. Det tillhör ju författaren själf att afgöra, till hvilket pris han vill afyttra sin öfversättning. Han kan göra det för intet, och då har han gifvetvis samma utsikt som för närvarande att få sitt arbete öfversatt till främmande språk.

Man behöfver icke vistas mycket i litterära kretsar och i kretsar, som ha att göra med bokförlag, och man behöfver icke ha läst mycket af hvad som skrives på det området för att få klart för sig, att dessa fribrytareblomsters doft, som herr Waldenström påstod icke sprida sig så långt, tvärtom spridt sig ganska långt och kännes ganska starkt, särskildt i Tyskland.

För att få bort denna doft och för att vårt land skall rycka in i ledet af de länder, som erkänna äganderätten äfven när det gäller andlig egendom, samt internationell äganderätt likaväl som den redan erkända äganderätten inom eget lands gränser, böra vi bifalla utskottets hemställan, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Staaff: Det har, herr talman, här uttalats en mycket stor farhåga, att, i händelse denna lagstiftning ginge igenom, den

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
ägarerätt
till skrift.
(Forts.)

utländska öfversättningslitteraturen skulle komma att betydligt för-
dyras genom det skydd de utländska författarne erhölle.

Jag ber då att få upplysa om, att för ett antal år sedan författare-
föreningen utarbetat en framställning till Kungl. Maj:t, och i denna
framställning gör författareföreningen en jämförelse, som baserar sig
på den omständigheten, att Sverige då för en tid sedan ingått kon-
vention dels med Italien och dels med Frankrike. Man tog ut vissa
italienska och franska författare och såg efter, hvilket pris dessa
författares arbete betingade *före* konventionens ingående, då öfver-
sättningar af dem fingo utan ersättning utgifvas, och huru mycket
deras böcker kostade, då de utgäfvos *efter* konventionen och i be-
myndigad öfversättning. Resultatet blef, att italienaren Amicis'
arbeten betingade i obemyndigad öfversättning 0,8 och i bemyndigad
öfversättning 0,7 öre per sida, således en minskning af 0,1 öre,
fransmännen: Bourgets 0,9 resp. 0,7 öre, Daudets 0,8 resp. 1,1
öre — således en höjning af 0,3 öre — Feuillet's 0,8 resp. 0,8 öre,
Gréville's 0,8 resp. 0,7 öre, Lotis 0,9 resp. 0,7 öre, Maupassant's 0,7
resp. 0,7 öre samt Zolas 0,6 resp. 0,7 öre, således här en höjning
af 0,1 öre. Det framgår häraf, att endast i två fall, nämligen i
fråga om fransmännen Daudets och Zolas arbeten, inträdt en höj-
ning. I förra fallet skulle denna höjning för en roman på 200
sidor betinga en prisförhöjning af 60 öre, i det senare fallet en
prisförhöjning för en roman af lika stort antal sidor af 20 öre.
Jag tror således, att dessa exempel visa, att det säkerligen icke
skulle bli så farligt, som man föreställer sig.

Nu medger jag visserligen, att dessa exempel endast ha af-
seende på skönlitteraturen, och af herr Osterberg antyddes ju, om
jag fattade honom rätt, att den *religiösa* öfversättningslitteraturen
skulle komma att fördyras. Detta vågar jag naturligtvis icke yttra
mig om. Men det förefaller mig underligt, om man skulle nödgas
utgå ifrån, att alla utgifvare af religiös litteratur skulle vara så
förfärliga mammonsdyrkare, att de ovillkorligen skulle upprätthålla
sådana priser, att öfversättningar icke kunde göras af deras arbeten;
och om de börjat därmed, tror jag, att de liksom andra skola bli
tvungna att lära sig, att snålheten understundom bedrar visheten,
och därigenom tvingas nedsätta sina pris till sådana belopp, som
kunna anstå de svenska förläggarne, om de skola kunna med någon
vinst utge deras böcker.

Det har i reservationen påståtts, att det endast är ett litet
antal svenska författare, som härutaf skulle kunna vara intresserade.
Jag skall då be att få uppläsa ett antal namn på författare, dels
afidna, dels ännu lefvande, hvilkas arbeten utan ersättning utgifvits
i främmande länder.

Hvad särskildt Tyskland beträffar, förekomma bland afdöda,
som där exploaterats, följande namn: Almqvist, Blanche, Braun,
Bremer, Louise Brunius, Emilie Carlén, Rosa Carlén, Ernst Ahlgren,
Knorrning, Leffler-Cajanello, Karl af Kullberg, Livijn, G. H. Mellin,
Numers, Palmblad, Ridderstad, Schwartz, P. Sparre, Starbäck, Stru-
senfelt, Wilhelmina Ståhlberg, Trolle, Wetterbergh och Zeipel, och

bland ännu lefvande Geijerstam, Richard Gustafsson, Wendela Hebbe, Frans Hedberg, Tor Hedberg, Hedenstjerna, Heidenstam, Levertin, Helena Nyblom, Rust Roest, Rydberg, Strindberg, Anna Wahlenberg och Wijkander.

Det är ju ett antal, som möjligen kan kallas litet, men som, ifall det gällde *deras* intresse, som här påstå, att det är litet, säkerligen skulle anses ganska stort.

Det har förväntat mig särskildt mycket, att uti den reservation, som herr Waldenström afgifvit, finnes en sats uttalad, sådan som den han här i slutet framställer. Han säger där, att offrandet af så stora intressen, som här äro i fråga — — — »synes oss alls icke rådligt, allra helst som sannolikt mången svensk författare haft den nu rådande fria öfversättningsrätten att tacka därför, att' hans arbeten och namn någonsin blifvit kända i den litterära världen utanför Sveriges gränser». Det vill med andra ord säga, förstå herrarne, att här komma nu författarne och säga: »För oss är det af allra största intresse att få denna lagstiftning till stånd.» »Nej», säger herr Waldenström, »det är just genom att ni bli *stulna*, som ni bli ryktbara. Ni missförstå edert eget sanna intresse, när ni begära något sådant, och jag och staten få därför lof att vara förmyndare för er.» Detta säger herr Waldenström, som annars aldrig vill veta af, att staten skall vara förmyndare i något fall.

Det har här blifvit med styrka framhållet, och jag behöfde i själfva verket endast instämma däri, att det nog icke går an att, på det sätt reservanten gör, här tala om kulturella intressen utan att i ringaste mån göra något afseende på det kulturella intresse, det stora öfverväldigande kulturella intresse, som ligger i utvecklandet af nya rättsområden mellan nationerna. Ty det är visst och sant, att om man någonsin skall kunna hoppas på någon stadigvarande förbättring nationerna emellan, skall det vara därför, att på det ena området efter det andra det gamla tillståndet af ockupation eller egenlytta aflöses af ett nytt tillstånd af lagbunden rätt.

Alldeles nyss anmodades jag, och, jag förmodar i likhet med mig, många af herrarne att betala den lilla afgiften till den interparlamentariska fredsgruppen. Om herrarna följt med de förhandlingar, som ägt rum inom den interparlamentariska fredsgruppen och bland fredssträfvandenas målsmän öfver hufvud taget i utlandet, om herrarne det gjort, måste herrarne ha funnit, att hvad de framförallt hoppas på, är, att tid efter annan ett rättstillstånd skall utveckla sig mellan nationerna på det sätt, att ett nät af rätts- och lagbundna intressen förbrödrar folken. Det är en långsam väg utan tvifvel, men är säkerligen den *enda* väg, som verkligen bär en förhoppning uti sig. Det är ur *denna* synpunkt jag anser, att denna sak måste och bör ses, icke blott ur de svenska författarnes synpunkt, icke blott ur de tyska författarnes synpunkt, utan ur den synpunkten, att ännu ett område, låt vara ett litet område, låt vara ett anspråklöst område, är invunnet åt rättskulturen, som också är en kultur, hvilken de, som tala om kulturintressen, icke borde glömma bort.

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
ämganderätt
till skrift.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Zetterstrand, Henricson, Höjer*, friherre *De Geer, Nyström, Pettersson* i Södertälje, *Bergström, Berg* i Stockholm, *Sterner, Thylander* och *Persson* i Arboga.

Herr Beckman: Herr talman! Jag kunde omöjligen underlåta att begära ordet, då jag hörde, med hvilken, jag vill nästan säga oförbrännelig, likgiltighet man här på visst håll talar om författarnes rätt och den *rättsgrundsats*, som här måste göras gällande.

Det bör väl dock vara så, att — som här också från statsrådsbänken starkt betonats — de personer, som utfört arbetet, hafva *rätt* att njuta frukterna af detta sitt arbete. Nu säger den ärade talaren från Gäfle, att, hvad öfversättningar beträffar, är det icke så, som någon här yttrat, att man »tar efter behag». Nej, säger han, det är en ny, mycket bestämd procedur, som tillkommer; det behöfves ett nytt arbete, den verkställda öfversättningen är en ny arbetsprodukt. Men om författaren icke är fullständigt ägare, så måste han åtminstone i all världen vara *delägare* i den nya produkten. Jag själf har, ehuru jag visst icke tillhör de »berömda» författarne, dock kommit att stå vid sidan af en utländsk förläggare, som helt ogeneradt vände sig till mig med de orden: »Ja, jag har redan tagit ett arbete af Er.» Arbetet var af mig författadt på ett främmande språk, och den ursprunglige förläggaren, det erkänner jag, hade därför gifvit mig ett mycket ordentligt honorar. Jag har sålunda själf stått sådana saker ganska nära. Det var dock långt tidigare, som jag i författareföreningen väckte förslag, att man borde gå in till regeringen med anhållan om Sveriges anslutning till Bernkonventionen. Och nu är det mig verkligen omöjligt att stillatigande åhöra anföranden, som alldeles ignorera de synpunkter, som för mig i denna fråga varit de viktigaste.

Den ärade talaren på Gäflebanken talade också om Amerika. Han sade, att det icke vore lämpligt att taga exempel från detta land, emedan man likaväl där som här på detta område vore fribytare och pirater. Detta må visserligen vara sant. Men där likasom här har också på senare tiden stämningen undergått en mycket stor förändring. Jag har vid upprepade tillfällen haft skrivelser från det särskilda förbund, som söker att åstadkomma en bättre uppfattning i detta afseende, nämligen International Copyright League. Den har därvid särskildt betonat *en sak*: nämligen att till och med de, som sätta in fråga, att förevarande anspråk icke äro rättsanspråk, dock borde betrakta dem som en *moralisk* rätt. Det finnes, mina herrar, en *internationell moral*, och den ärade talaren på Stockholmsbänken, som före mig hade ordet, har utvecklat, hvad ett iakttagande af dess principer betyder för den folkens sammanslutning, som vi alla så ifrigt eftersträfvat. När det nu kommit därhän, att den internationella moralen på detta område verkligen vaknat upp, så är tiden inne, att den må blifva erkänd äfven i lagen och taga sig uttryck i den internationella rätten. Det skulle i sanning vara märk-

värdigt, om den svenska Riksdagen nu skulle vara en bland de få nationalrepresentationer, som motsatte sig att taga detta steg fullt ut. Just därför att denna internationella moral nu kan anses som en verklighet, finner jag, att författarne genom internationell öfverenskommelse nu böra befästas i sin rätt att erhålla skydd för sitt arbete.

Jag skall därför, herr talman, för min del anhålla att på det ifrigaste få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen angående äganderätt till skrift.
(Forts.)

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman! Då man mot reservationerna riktat den anmärkningen, att de för litet beaktat den rättsliga sidan af denna sak, anser jag böra uttala några ord därom.

Jag skall då be att få säga, att jag för min del anser mig ha beaktat den rättsliga sidan af saken jämnt upp lika mycket som Kungl. Maj:t 1896, då Kungl. Maj:t på grund af det då mot en sådan här åtgärd resta motståndet ansåg, att tillräcklig anledning icke förelåg för Sverige att ansluta sig till unionen. Då spelade den rättsliga sidan af saken för Kungl. Maj:t jämnt upp den roll som för mig nu. Då jag sålunda icke kan bli öfvertygad, att skäl föreligga att ansluta sig till unionen, står jag på samma ståndpunkt som Kungl. Maj:t 1896. Men om då herrarne säga, att man därmed förbisett den rättsliga sidan, så måste de säga, att äfven Kungl. Maj:t 1896 gjort sig skyldig till ett sådant förbiseende. Men det har han icke gjort. På sidan 14 i detta betänkande, där vår reservation förekommer, finner man sålunda, att dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet anført till statsrådsprotokollet, att man såsom skäl mot anslutningen invändt, att de författare, om hvilka det här är fråga, vore ett ringa fåtal och att de »alltid skulle kunna betinga sig ett fullt tillfredsställande honorar». För min del anser jag, att dessa skäl fortfarande i väsentlig mån äga sin giltighet. Kungl. Maj:t ansåg 1896, att den rättsliga sidan af saken måste underordnas den reella. Och då Kungl. Maj:t sålunda förut erkänt riktigheten af det nyss af mig framhållna uttalandet, att dessa författare i alla händelser skulle kunna betinga sig ett fullt tillfredsställande honorar, så kan jag icke finna det vara lämpligt, att man, såsom har skett, genom att ensidigt framhålla frågans rättsliga sida söker entusiasmera Andra Kammaren för det föreliggande förslaget.

Hvad sedan beträffar den fara, som företrädesvis hotar från konkurrenser i Finland, så får jag för min del säga, att jag kommit till den uppfattningen, att om jag vore bokförläggare, skulle jag aldrig våga inlåta mig på försöket att förvärfva öfversättningsrätt, t. ex. till ett tyskt arbete. Jag skulle icke våga uppgöra med en tysk författare eller förläggare, rörande utgifning i Sverige af en tysk bok, huru god den än kunde vara, af fruktan för, att de finska förläggarna under tiden låta öfversätta och utgifva den till lägre pris. Det är sålunda hufvudsakligen från Finland och Amerika, som faran i detta afseende hotar. Och jag kan fördenskull icke tro, att förslaget är ägnadt att främja den svenska litteraturens spridning i utlandet, ej heller den utländska i vårt land.

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet sökte trösta oss med, att man i värsta fall skulle kunna gripa till ett *förbud* mot införande af svenska böcker från Finland. Men genom att ställa ett sådant förbud i utsikt, ställer man också i utsikt fördyrandet af böckerna. Ett sådant förslag tror jag icke ens våra ifrigaste protektionister skulle vilja vara med om.

Jag vill fråga friherre Bonde, om han vill anse, att den, som motsätter sig ett förslag, som kan ha sådana följder, handlar barbariskt. Är detta barbariskt, då har också Kungl. Maj:t handlat barbariskt 1896. För öfrigt har ju friherre Bonde — såvida jag icke är oriktigt underrättad — tagit del i vissa associationer, som före år 1896 yttrat sig med afseende å föreliggande ärende om olika slag. Jag vill dock icke närmare ingå på denna sak. Skulle jag ha tagit miste, så ber jag att få taga tillbaka hvad jag sade rörande friherre Bondes ställning till nämnda yttranden.

Jag har sålunda ingen anledning att frångå den af mig förut intagna ståndpunkten och yrkar alltså, herr talman, fortfarande bifall till reservationen.

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar!

Jag skulle icke öka längden af denna debatt, om jag icke ansåge mig hafva något att säga, som icke förut i dag här blifvit betonadt.

För min del är jag obetingadt anhängare af utskottets förslag och Kungl. Maj:ts proposition, och detta icke till minsta delen därför, att, om man ansluter sig till Bernkonventionen, det torde bli svårare ställdt för den hvarken lofliga eller nyttiga importen af sekunda, tertia eller kvarta sortens romaner, dessa kolportage-romaner, som till stor del ingalunda äro oskadliga, och som för ungdomen äro långt skadligare, än man kunde tro. Detta är väl ett argument, som icke kan »gå öfver någons horisont».

Alltså, om jag icke för min åsikt hade dessa andra grunder, som här anförts på ett så talangfullt sätt, så skulle jag ensamt af nu anförda skäl yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar!

Jag ber om ursäkt, att jag återigen begär ordet, men jag anser mig pliktig därtill.

Uti det anförande, herr Hedlund hade, begagnade han ett exempel: »En musikköfvet kommer till en tysk förläggare och utbjuder ett muskarbete. Förläggaren säger då: Ja, det är ett bra arbete och kan komma att få en mycket stor spridning, men jag kan icke gifva eder ett något så när rimligt honorar, ty en konkurrent kan taga och gifva ut det utan att behöfva betala eder något.» Men det är ett stort misstag. Ty man *har* ett sätt att skydda sig mot dylik konkurrens, och detta består just däri, att man samtidigt med, att man gifver ut arbetet i eget land, drager försorg om, att det utgifves i ett annat land, ty då betraktas det

såsom utgifvet äfven i det andra landet och är då fullkomligt skyddadt där.

Han sade också, att förhållandet här vore precis detsamma som vid patent. Ja, mine herrar, äro herrarne beredda att införa en patentförordning för litterär äganderätt, så att hvar och en, som begär patent här i Sverige, är skyddad mot öfversättning, så kan det vara reson i det. Men i det föreliggande förslaget är det icke någon reson. Här är fråga om något helt annat än patent för författarerrätt.

I Amerika måste man begära patent eller copyright för sina skrifter, om man vill ha dem skyddade. Och herr Beckman må tala aldrig än så vackert om den moraliska stämningen i Amerika, men — denna stämning i all ära! — den är icke starkare, än att man måste hafva detta patenttvång kvar. Och gäller det att »taga» arbeten, som man *kan* taga, så gör man det med god smak, och både från Sverige och från andra länder. Jag har själf varit utsatt för sådant, men det hindrar mig icke att motsätta mig förslaget. Hellre må jag förlora på det sättet, än att jag skulle undgå förlusten genom att antaga en lag sådan som den nu föreslagna.

Friherre Bonde tycktes antaga, att de, som bekämpa lagförslaget, måtte tro, att det här vore fråga endast om små intressen för författare. Men om dessa intressen gällde vederbörande själfva, sade han, så skulle de nog anse dem stora. Fullkomligt misstag. Det gäller mig också — och icke i ringa grad heller — men jag anser i alla fall, att det är af mycket större intresse, att den frihet, som nu är, får fortfara, än att man till skydd för mig och andra skulle inskränka densamma.

Här anförde vidare herr Staaff den sista satsen i min reservation, nämligen att många af våra författare ha den nu rådande fria öfversättningsrätten att tacka för, att deras namn någonsin blifvit bekanta i utlandet. Ja, jag är beredd att när som helst upprepa den satsen, och jag vågar påstå, att hvarken herr Staaff eller någon annan skall kunna jäfva sanningen i densamma. Det är *många* författare, hvilkas namn aldrig skulle hafva blifvit kända i utlandet, om icke den nuvarande fria öfversättningsrätten funnits.

Jag skall slutligen be att gent emot herr Beckman få säga, att jag hyser lika stor respekt för äganderätten som någonsin han, och att det är fullkomligt obefogadt att säga, att jag med den största likgiltighet i världen talat om författares rätt till sina arbeten. Här är icke frågan den, om en författare skall ha sin rätt, utan huru långt man skall säga, att en författares rättigheter sträcka sig. Ty ingens rättigheter äro utan gräns. Att hvarje person bör hafva sin rätt, därom är jag lika angelägen, som någonsin herr Beckman. Men olika tankar kunna råda därom, huru långt dessa rättigheter skola sträcka sig. Så har en uppfinnare sina rättigheter, och dem bör han hafva. Men då måste han taga vara på dem. Tager han således patent på sina uppfinningar, så får han behålla sina rättigheter, som dock alltid äro begränsade. Men om han icke skaffar sig patent, så tager hvar och en som vill och gör efter hans uppfinning. Sådant har aldrig betraktats som något ored-

Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af
1 kap. 3 § och
2 kap. 14 §
i lagen
angående
äganderätt
till skrift.
(Forts.)*

ligt. Det skulle *kunna* vara oredligt, ifall han icke hade något sätt att skydda sig. Men nu icke så. Och att en författare har lika bra utväg som en uppfinnare att skydda sig, det visste Kungl. Maj:t år 1896 och framhöll det också. Nu tycktes han däremot hafva glömt det.

Ja, herr talman, jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan vidhåller endast mitt yrkande om bifall till reservationen.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Det föll mig icke ett ögonblick in att begära ordet, under det att den ärade talaren från Gäfle yttrade sig, och ehuru han angrep mig ganska skarpt, ansåg jag mig icke hafva anledning att bemöta de yttranden, som han då föllde. Ty jag trodde, att de lätteligen kunde bemötas af kammarens ledamöter, utan att jag behöfde vederlägga dessa hans yttranden. Men jag blef uppfordrad, ja, nästan tvungen att begära ordet, af hans kamrat på gäfleborgsbänken, herr Olsson i Mårdäng, hvilken af en för mig outrannsaklig orsak ställde mig i paritet med den barbariska regering, som härskade i Sverige år 1896. Han påstod, att jag i någon mån varit anledning till, att den regeringen icke vidtog någon åtgärd i denna fråga. Huru han kunde framkomma med ett sådant påstående, är för mig fullkomligt outrannsakligt. Ty jag har icke alls varit i tillfälle att på något sätt, vare sig i någon förening eller i någon association eller något dylikt, yttra mig i denna fråga förrän nu som ledamot af denna kammare. Jag vet verkligen icke, hvad han hade för anledning att inränga mig bland de där barbarerna. Men detta påminner om ett yttrande, som man vid ett föregående tillfälle använde mot mig, och som jag nu skall tillåta mig citera: »Quod non fecerunt barbari, fecerunt barbarini», d. v. s.: hvad icke den barbariska regeringen gjort, hoppas jag att Andra Kammaren måtte göra.

Till sist vill jag begagna det exempel, som talaren från Gäfle här upprepade gånger gifvit, nämligen att vädja till kammaren, då han anropat den att följa sig. Jag däremot vågar anhålla, att kammaren måtte följa, icke frestaren från Gäfle, utan det rätta, det sunda förnuftet, och i detta afseende sluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, dels ock afslag å Kungl. Maj:ts förslag i hvad detsamma afsåge ändring af kap. 1 § 3 i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift, men bifall till utskottets hemställan i öfrigt. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med bifall till utskottets berörda hemställan i öfrigt, afslagit Kungl. Maj:ts förslag i hvad detsamma afser ändring af kap. 1 § 3 i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift.

Omröstningen utvisade 142 ja mot 63 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i första punkten af förevarande utlåtande.

Punkten 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Härefter företogs till behandling Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.

I en inom Andra Kammaren väckt och till kammarens första tillfälliga utskott hänvisad motion, n:o 47, hade herr *V. L. Moll* föreslagit,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes upphäfva det i kungl. kungörelsen den 26 maj 1882 angående ändring i gällande bestämmelser om postverkets ansvarighet för försändelser, som till postbefordran aflämnats, assurancesafgiftens belopp m. m. meddelade förbud mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes upphäfva det i kungl. kungörelsen den 26 maj 1882 angående ändring i gällande bestämmelser om postverkets ansvarighet för försändelser, som till postbefordran aflämnats, assurancesafgiftens belopp m. m. meddelade förbud mot postbefordran af försändelser, för hvilka värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Eriksson* i Elgered, som föreslagit, att Andra Kammaren ville afslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lämnades till

Herr *Eriksson* i Elgered, som anförde: Herr talman, mina herrar! Denna kungl. kungörelse innehåller förbud mot att tjänstemän skulle,

Angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.

*Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbeför-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)*

åtminstone hvad angår inrikes assurerade bref eller paketer, mot-
taga sådana, om de kunde finna värdet vara angifvet lägre, än det
verkligen är. Nu har motionären hemställt, att detta förbud måtte
upphävas, och utskottet har, som herrarna finna, tillstyrkt förslaget.
De skäl, hvarpå såväl motionären som utskottet grundat denna sin
hemställan om upphäfvandet af ifrågavarande kungörelse, äro hufvud-
sakligen, att det skulle vara ett ingrepp emot själfbestämmelserätten,
ett ingrepp redan i moraliskt afseende, så att det skulle skapa sträfvan
att kringgå lagar och förordningar och därigenom äfven missaktning
för bestående författningar. Men för min del får jag säga, att jag
har svårt att finna det rimliga i detta påstående. Det finnes öfver-
trädelse af olika slag, brott, som äro af beskaffenhet att beläggas
med dödsstraff, brott återigen af ringare beskaffenhet och slutligen
kan det finnas öfverträdelse af ekonomiska författningar och instruk-
tioner, som äro af så ringa beskaffenhet, att det icke förekommer
någon som helst straffbestämmelse vid öfverträdelse däraf. Till detta
senare slag hänför sig onekligen denna kungörelse. Denna kungörelse
innehåller, i stort sedt, ingenting annat än goda föreskrifter och
upplysningar till allmänhetens bästa, nämligen angående förfarings-
sättet, då det gäller assurerade försändelser, vare sig bref eller paket,
hvilket går därpå ut, att man skall förfara så, att det verkliga
värdet angifves. Och jag hemställer, att, när ändå något värde alltid
angifves, hvad kan då vara rättare i princip än att angifva det *verkliga*
värdet! Jag kan således icke finna någonting moraliskt dåligt i denna
föreskrift, icke heller att den skapar sträfvan efter att öfverträda
lagen. Det är ju den skönaste föreskrift man kan gifva, att hvar
och en bör precis tala renaste sanningen; och om detta skulle verka
demoraliserande, då ha sådana lagar blifvit föreskrifna af ingen mindre
än Gud och Kristus. Han har sagt till mänskligheten eller åtmin-
stone till dem, som frukta honom: »Varen fullkomliga såsom eder
himmelske fader fullkomlig är.» Men däraf följer icke, att budet
efterkommes. Likväl har han gifvit det. Sammalunda anser jag,
att sådana föreskrifter äro i sin fulla ordning, om de också icke
alltid blifva efterlefda. Det moraliskt fördelaktiga i denna kun-
görelse har regeringen onekligen, då regeringen utfärdat denna kun-
görelse, ansett ligga däri, att ifrågavarande föreskrift skulle skydda
posttjänstemännen från frestelsen att begå försvinnning, och denna
frestelse kan stundom vara så mycket större, som det verkliga värdet
finnes angifvet på kuvertet, fastän på sådant sätt, att meningen icke
är synlig för alla, nämligen genom sådan uppgift från bolaget, i
hvilket försändelsen blifvit assurerad för fulla värdet, att det kan
uträknas. Och det är klart, att frestelsen i så fall är stor att
begagna tillfället, helst som tjänstemannen i en blifvande rättegång
icke kan blifva saker i vidare utsträckning än i förhållande till det
angifna värdet. Sådant synes det mig, att man bör förekomma, och
för att förekomma det finnes ingenting bättre, än att denna kun-
görelse iakttages och efterlefves.

Föreskriften har vidare i ekonomiskt afseende icke så alldeles
ringa betydelse för postverket. Det har visserligen utskottet här

sökt gendrifva med till exempel ett påstående på sid. 6: »Vidare torde böra ihågkommas, att minskningen i inkomster motsvaras af minskning i risk», och längre fram: »Förloras en del af denna extra inkomst, motsvaras detta af en minskning i risk.»

Jag hade till att börja med svårt att få sifferuppgifter för att styrka mitt anförande, då jag i reservationen tillät mig att betvifla riktigheten af detta utskottets påstående. Sedan jag i postverket lyckats få några siffror, skall jag bedja att få angifva dem. År 1892 voro assurerade inrikes bref 1,887,555. De hade ett angifvet medelvärdebelopp af 309 kronor. Och om vi frånse befodringsafgiften 10 öre efter 15 gram, återstår för detta belopp en assurancesafgift af 30 öre. Detta gör en summa af kronor 566,266. Assurerade paket voro till antalet 69,605 (med ett medelvärde af 7,185) och då minimiassurancesafgiften för dessa var per paket 1,75, så kommer man för dessa assurerade försändelser efter mina siffror upp till 126,810 kronor. Sammanlägger jag nu dessa 566,266 kronor med 126,810 kronor, kommer jag till en summa af 693,076 kronor, säger 693,076 kronor. Jag frågar: Hvad har postverket under samma år eller år 1902 betalat i och för förkomna försändelser? Summa 5,417 kronor! Det är dock någon skillnad emellan 693,076 kronor och 5,417 kronor. Om man tager bort till exempel en fjärdedel af hvardera, blir ju proportionen i allt fall lika. Att under sådana fall påstå, att minskningen i inkomster i form af assurancesafgifter skulle motsvaras af minskningen i förlust, är minst sagdt en orimlighet. Och det förvånar mig, att utskottet icke tagit bättre reda på saken, innan utskottet gick att skriva sitt betänkande. Jag är icke i stånd däremot att kunna visa, i hvilken mån postverkets inkomster skulle minskas härvidlag. Här finnes ingen tillgång till någon statistik. Mina siffror utvisa den lägsta assurancesafgiften, men huru stor den högsta skulle bli, kan jag icke säga. Assurancesafgifterna växla mellan 30 öre och 1 krona 75 öre för lägsta värde ända upp till 250 kronor såsom högsta afgift. Uppenbart är, att, om denna kungörelse försvinner, postverkets förlust icke blir så obetydlig. Och jag vågar säga, att jag tror för min del, att förlusten kommer att uppgå till *minst* 100,000 kronor. Men den minskning af kostnader, som skulle motsvara assurancesafgiften, kan vara mellan 1- å 2,000 kronor. Det är dock någon skillnad mellan 100,000 kronor och 1,000 kronor. Jag tror, att sådana orimligheter kunna lätt tillbakavisas.

Utskottet framhåller slutligen, att det är särskildt den utländska lagstiftningen, som är sådan, att den härvidlag kräver denna ändring, då utskottet säger på sid. 4: »Skulle poststadgan kunna efterleivas, borde också postverket ansvara till obegränsade belopp i alla förekommande fall. Då postverket icke åtager sig sådan obegränsad ansvarighet i alla förekommande fall, orsaka de mot hvarandra stridande bestämmelserna svårigheter vid deras efterlefnad. Skulle både poststadgans och posttaxans bestämmelser kunna efterleivas, måste man nämligen förutsätta, att en bank, bankir eller mäklare aldrig skulle behöfva sända större värdeförsändelser t. ex. till England än högst 3,000 francs eller 2,160 kronor.» Denna anmärkning skulle

Angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.
(Forts.)

*Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbefor-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)*

vara befogad, därest postverket verkligen satt i fråga samma villkor, då det gäller befordringar af assuransförsändelser till utlandet som vid försändelser inom landet. Men det gör icke postverket, och därmed förfaller hela detta argument. För resten skulle jag vilja veta, huru motionären och utskottet tänkt sig, att vår lagstiftning skulle blifva för att passa för utlandet. Då postverket icke gör anspråk på att ensam assurera försändelserna och då Kungl. Maj:t tillåtit ett särskildt bolag — Heimdall tror jag det heter — att drifva sådan assuransrörelse i landet, måtte väl de, som vilja enskildt assurera, ha frihet att göra detta. Och om herrarna äro angelägna att skicka försändelser utan att assurera t. ex. till Förenta staterna, så må det gärna vara medgifvet, om herrarna ha råd att förlora tusentals kronor. Under tiden kan erfarenheten bli af beskaffenhet, att man är nöjd med att vänta, tills en bättre lagstiftning kan komma till stånd.

På grund af hvad jag sålunda anført, skall jag, herr talman, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Sundström: Herr talman! Jag skall i motsats till reservan- ten anhålla om bifall till utskottets förslag.

Utskottet har vid behandlingen af denna motion kommit till det resultatet, att det yrkande, som i densamma framställes, är berättigadt och befogadt. Utskottet har visserligen icke såsom grund för detta sitt resonemang och det slut, till hvilket det kommit, tänkt på de bibliska och moraliska grundsatser, som herr Eriksson nyss framlade inför kammaren, utan vi ha tänkt oss saken ur rent praktisk synpunkt. Då poststadgan å ena sidan föreskrifver, att en person, som vill afsända en värdeförsändelse till utlandet, icke får inlägga ett högre värde, än som är åsatt, och posttaxan å andra sidan föreskrifver, att afsändaren ej får inlägga mer än ett visst fixerat belopp, kan det i vissa fall blifva ganska kinkigt för en affärsman att afgöra, huru han skall förhålla sig. Ett enkelt exempel skall förtydliga detta. Han kan t. ex. behöfva till England afsända 100,000 kronor. Är han uppriktig, hvilket ju är en moralisk för- tjänst, och angifver försändelsens verkliga värde, säger posttjänste- mannen, att han icke har rätt att behandla denna försändelse. Det strider mot poststadgan, som säger, att man icke till England får skicka assurerad försändelse till högre belopp än 2,160 kronor. Affärsmannen gör därför ett nytt omslag om försändelsen samt skrifer därpå, att den innehåller 2,160 kronor. När han sedan kommer till posten med det nya konvolutet, finner posttjänsteman- nen, »att det förekommer anledning att misstänka», att försändelsen innehåller högre belopp — såsom det heter i förordningen. Då kan han åläggas att öppna försändelsen i posttjänstemannens närvaro för att granskas. Vid denna granskning finnes försändelsen verk- ligen innehålla mera än det åsatta värdet. Posttjänstemannen vägrar då på denna grund att behandla densamma. Om nu affärsmannen frågar, hur han skall bära sig åt, svarar posttjänstemannen, att han får gå hem och dela upp försändelsen i så många olika försändelser,

att hvar och en icke kommer att innehålla mera än det högsta tillåtna värdet. Det skulle således i detta fall bli 47 eller 48 olika försändelser. Jag undrar, om detta kan vara lämpligt.

På dessa skäl har utskottet kommit till den slutsats, att motionärens yrkande borde bifallas. Till denna slutsats har utskottet kommit äfven genom att betrakta frågan ur ren försäkringssynpunkt. Om en försändelse inlämnas, för hvilken assurans begäres, har enligt min mening postverket endast att tillse, det ifrågavarande försändelse icke innehåller mindre värde än det angifna. Endast i ett dylikt fall har man nämligen anledning misstänka, det afsändaren skulle hysa mindre hederliga afsikter. Vid det fall, att han angifver värdet lägre, har postverket däremot ingen anledning att ingripa. Går försändelsen förlorad, behöfver postverket icke ansvara för mer än det belopp, hvarför densamma var assurerad. Postverket gör således icke någon förlust. Under sådana förhållanden kan jag icke heller begripa, hvarför det nödvändigt skall behöfva regleras för sådana fall.

Nu har reservanten icke kunnat finna sig i detta och han anför åtskilliga skäl mot utskottets argumentering.

Först och främst säger han, att man icke får jämföra postverket med ett försäkringsbolag. Postverket skulle nämligen uteslutande vara till för allmänheten, under det att försäkringsbolagen lika uteslutande äro till för att bereda sina intressenter ekonomisk vinst. Hvilken beviskraft detta skall hafva begriper icke jag. Ett bolag, som bedrifver försäkringsverksamhet, är väl också till i allmänhetens intresse likaväl som postverket, ty eljes undrar jag, om bolagets affärer skulle komma att gå bra. Därför är härvidlag icke någon skillnad mellan ett försäkringsbolag och postverket, och hvad som i detta fall i allmänhet gäller ur försäkringssynpunkt kan tillämpas på postverket likaväl som på försäkringsbolag.

Reservanten säger vidare, att postverket är berättigadt att gentemot allmänheten ställa kraf, hvilka gå utöfver dem, som i liknande fall kunna framställas af enskilda bolag. Nej, enligt min mening har postverket icke rätt att på allmänheten ställa andra kraf än ett bolag, nämligen att icke medelst falskt angifvet belopp tilltvinga sig högre ersättning vid inträffad skada än det verkliga värdet. Och om postverket har kraf på allmänheten, så har också allmänheten kraf på postverket, nämligen att icke i onödan trakasseras. Hela reservantens resonemang bevisar enligt min åsikt ingenting. Jag tror icke heller, att postverket skulle göra förluster, om poststadgan blefve reformerad i den af utskottet föreslagna riktningen. Ty ställer man å ena sidan assuransafgifterna och å andra sidan statens risk, så måste väl dessa under alla förhållanden stå i rimlig proportion till hvarandra, och man får väl icke, såsom herr Eriksson gjorde, endast jämföra, hvad postverket kan få in i afgifter för assurerade försändelser och hvad postverket under en viss tid fått utbetala i ersättning för förlorade försändelser, utan det är just statens risk, som skall bestämma afgifternas belopp.

Angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.
(Forts.)

*Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbefor-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.*

(Forts.)

Jag yrkar på grund häraf, att Andra Kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Lindblad: Då kammaren behagat insätta mig i bevillningsutskottet, kan jag icke underlåta att vid detta tillfälle uttala min tvekan, huruvida detta ärende bort behandlas af tillfälligt utskott. Jag skulle icke hafva gjort det, om utskottet inskränkt sig till att afstyrka motionen eller möjligen förorda en enkel utredning, men när utskottet tillstyrker densamma, kan jag icke se annat, än att herrarne på detta sätt komma att utan att remittera frågan till ett ständigt utskott, det vill säga bevillningsutskottet, på ett enligt mitt förmenande afsevärdt sätt minska postverkets inkomster, och jag kan icke finna riktigt, att detta sker på grund af en så affattad skrifvelse, som här skulle komma till stånd genom bifall till det tillfälliga utskottets hemställan. Det gäller här icke att begära en undersökning i detta ärende, utan det gäller att på rak arm hos Kungl. Maj:t begära *upphäfvandet af ett stadgande*, som, säga hvad man vill, tillfört postverket inkomster, måhända *afsevärda* inkomster. Jag kan heller icke finna, att utskottet tillräckligt noga behandlat saken, då det icke inhämtat utredning från poststyrelsen, den enda myndighet, som hade kunnat lämna en sådan. Den fordran har man i allmänhet, att, innan man beslutar en sak, man skall ha kännedom om, huru ett sådant beslut kan komma att verka. Jag vill fästa uppmärksamheten därpå, att det icke är länge sedan vi i bevillningsutskottet hade före frågan om sänkande af vissa postafgifter. Herr Lindgren från Örebro hade väckt fråga om att portovikten skulle höjas, och att man, här som i andra länder, skulle få skicka tyngre försändelser mot enkelt porto. Riksdagen var mycket ogärna böjd för att minska postverkets inkomster, och kamrarna fattade olika beslut i frågan. Emellertid kom förslaget icke in till kamrarna, utan att utskottet inhämtat vederbörlig utredning från poststyrelsen om, huru det skulle komma att verka. Vi hade redan en sådan utredning, som var endast ett par år gammal, men det var starkt ifrågasatt att infordra ny utredning från postverket, för att man skulle kunna bedöma, hurudan verkan nu skulle blifva. Emellertid stannade man vid att nöja sig med det förra, 2 eller 3 år gamla utlåtandet, då det var att antaga, att några afsevärda ändringar icke därefter hade inträffat.

Jag kan icke fatta annat, än att reservanten uttalat många riktiga meningar, och jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr von Krusenstjerna: Den ärade talare, som uppträdde för utskottets förslag, tyckes mig, liksom utskottet själf, hafva alldeles missuppfattat poststadgan och posttaxan i förevarande hänseende. Han ytrade alldeles bestämdt, att det enligt poststadgan skulle vara absolut förbjudet att angifva lägre värde än det verkliga för alla försändelser, och, sade han, då skulle man komma i strid med posttaxan, som meddelar, att man till vissa länder icke kan få

assurera försändelser till huru stort belopp som helst. Posttjänstemännen skulle därigenom blifva försatta i en obehaglig konflikt på grund däraf, att de olika bestämmelserna vore stridande mot hvarandra, och därför borde man anhålla, att detta förbud i poststadgan skulle upphävas. Men, mina herrar, förhållandet är icke så! Om vi gå till utskottets betänkande å sidan 3 och läsa de där angifna bestämmelserna i poststadgan, så skola vi finna, att det uttryckligen angifves, att det endast är beträffande inrikes försändelser, som angifvande af lägre värdebelp om de verkliga är förbjudet, detta på grund däraf, att det svenska postverket åtager sig att assurera till hvilket belopp som helst och åtager sig till och med mera än de flesta andra postförvaltningar, i det att det svenska postverket assurerar äfven mot force majeure. Beträffande åter försändelser till *utlandet*, gälla olika lagstiftningar i olika länder, hvilket naturligtvis icke beror på det svenska postverket, och nu är det så, att en del länder icke medgifva assurans till högre belopp än i allmänhet 10,000 francs, vissa länder, såsom England, till ännu lägre belopp, och ett land, nämligen Nordamerikas Förenta stater, medgifver icke alls någon assurans. Detta omtalar posttaxan, och gå vi till poststadgan, så få vi veta, att det ifrågavarande förbudet gäller endast *inrikes* försändelser. I fråga om utrikes försändelser är det förbjudet att angifva värdet högre eller lägre än det verkliga endast i det fall, där posttaxan meddelar upplysning härom, och om jag ser efter i hvilka fall detta gäller, så finner jag, att England icke hör till dessa länder. Det är alltså icke förbjudet att hos postverket assurera försändelser till detta land till lägre belopp än det verkliga, utan detta gäller endast i fråga om tariff-paket, d. v. s. paket till lägre vikt än 5 kilogram. Här är fråga om några få länder; jag tror, att det är Rumänien, Bulgarien och ett par andra länder. I dessa länders postlagstiftningar finnes stadgadt bestämdt förbud mot att försändelser assureras till vederbörande land för lägre värde än det verkliga. Det är på sådana försändelser, som detta stadgande syftar, men det syftar icke alls på assurerade försändelser till utlandet i öfrigt, och det är uttryckligen fastslaget genom uttalande af Bernerbyrån, som är den ledande i postala frågor länderna emellan, att det i fråga om försändelser mellan länder, som tillhöra världspostunionen, är tillåtet att angifva lägre värde än det verkliga. Hvad sålunda beträffar den omständigheten, att en posttjänsteman, såsom sagts, i detta afseende skulle råka i svårighet, så är det icke på ringaste sätt förhållandet; han vet mycket väl, att, om en person vill assurera ett bref till utlandet med lägre värde än det verkliga, så får han göra det. Svenska postverket har aldrig drömt om att försöka utöfva någon kontroll öfver sådant. Så förhåller det sig med den af utskottet uppgifna motsägelsen mellan poststadgan och posttaxan, och jag hemställer till kammaren, om det kan vara skäl att skrifva till Kungl. Maj:t för att få föreskrifter ändrade, mellan hvilka motsägelser icke äger rum.

Motionären har ej heller stödt sig på detta. Han har tagit hänsyn till hvad som nog är hufvudsaken i denna fråga, och hvarom äfven en talare gjort antydning, och det är bankernas, bankirernas

Angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.
(Forts.)

*Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbefor-
dran af försändelser, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)*

och mäklarnas intressen. Det förhåller sig nämligen så, att dessa afsända försändelser till mycket höga belopp. I fråga om försändelser till utlandet angifva de dem till lägre värde än det verkliga, men de behöfva då anlita enskilda försäkringsbolag. Detta är dem icke på ringaste sätt förbjudet, så att i detta afseende lägger postverket icke något hinder i vägen. Motionären vill nu emellertid utsträcka denna rättighet äfven till försändelser inom landet. Han säger, att det är bekvämare för dessa bankirer och mäklare att slippa från skyldigheten att angifva bref till deras verkliga värde. Ja, det är det ovillkorligen, det kan man icke förneka, och det öfverensstämmer i många fall med affärsbruket. I alla fall ligger dock däri icke något tillräckligt skäl, hvarför dessa personer skola frikallas från en bestämmelse, som gäller för andra. För utrikes försändelser behöfva de hafva en sådan frihet, och i fråga om dessa hafva de den också. Beträffande inrikes försändelser förefaller det mig hufvudsakligen vara en kostnadsfråga. d. v. s. man vill hafva billigare assurancesafgifter, ty, mina herrar, såsom motionären själf uppgifver och såsom allmänt är känt, försäkra nog penninginstituten i flertalet fall sina försändelser till deras fulla värde, men de försäkra dem först i postverket för lägre belopp än det verkliga värdet och sedan för återstoden i enskildt försäkringsbolag. Och här kommer jag nu till en fråga, som nog spelar in ganska mycket. Det har nämligen bildats enskilda försäkringsbolag, hvilka inom postvärlden betecknats såsom parasiter på postverket. Det förhåller sig ju så, att i och med detsamma man assurerat ett bref hos postverket, vidtager postverket alla möjliga omsorger om detsamma. För att skydda de i postverkets vård lämnade försändelserna, hafva anordnats en del dyrbara inrättningar, såsom särskild bevakning och noggrann kontroll öfver de assurerade försändelserna: kassahvalf måste inrättas vid hvartenda postkontor, hvilket går till betydande belopp, allt för att bereda största möjliga säkerhet åt de assurerade försändelserna. Ett enskildt bolag, som försäkrar för öfverskjutande delen af brefvets värde, d. v. s. för skillnaden mellan det belopp, för hvilket brefvet är försäkradt hos postverket, och brefvets verkliga värde, lefver så att säga på postverket. Bolaget behöfver icke vidtaga några dyrbara åtgärder alls, och det är därför, som det kan bjuda så mycket lägre försäkringspremier. Denna verksamhet spelar icke så liten roll. I Tyskland har denna fråga varit ganska mycket debatterad. men, jag vill säga det, utan framgång för postverket. Då tyska postverket för några år sedan på en konferens, som det hade med handelskamrarnes representanter, sade, att det för att skydda sig mot de förluster, som det lede genom de enskilda bolagen och framförallt för att skydda sina tjänstemän, sina funktionärer mot den obestriddliga frestelse, som ligger däri, att försändelser assureras till lägre värde än det verkliga, vore villigt att sätta ned försäkringsafgifterna, så mötte det motstånd från en del handelskamrar, hvilka förklarade, att de icke ville vara med därom, då det skulle skada de enskilda bolagen, som gjorde goda affärer och för hvilka en del voro intresserade. I Sverige har det varit utländska försäkringsbolag.

som gjort sådana affärer. Jag upprepar, att en sådan försäkring är nödvändig i fråga om vissa försändelser till utlandet, men den behöfs icke alls för försändelser inom landet. Förra året slog sig äfven ett här existerande försäkringsbolag på denna bransch af försäkringsrörelse, så kallad postförsäkring. När detta blef bekant för generalpoststyrelsen, så var dess skyldighet klar, ty det finnes ju härom en föreskrift i en kungl. förordning af 1882. Poststyrelsen ansåg sig då böra utfärda ett cirkulär, hvari den anmodade sina funktionärer att fästa bankinstitutens uppmärksamhet på dessa bestämmelser i hvad anginge försändelser inom landet. Det blef åtskilligt tal härom mellan generalpoststyrelsen och ifrågavarande bolag. Bolaget höll naturligtvis på sin försäkringsrörelse och förklarade, att det nog skulle bringa saken under Riksdagens pröfning i hopp om att få bättre resultat.

För min del vill jag icke påstå, att saken har någon stor finansiell betydelse för det svenska postverket, ehuru den nog därvidlag har *någon* betydelse. Man kan nämligen se detta däraf, att under det att i fråga om alla andra branscher af postverkets rörelse dessa utvecklats och siffrorna stigit, så har, om man jämför förhållandena åren 1901 och 1902, just värdet af assurerade försändelser eller af assurerade paket — ty det är just såsom assurerade paket, som de stora värdeförsändelserna afgå — utvisat en sänkning. Assuransbeloppet för assurerade paket var 1901 i jämnadt tal 643 miljoner kronor och 1902 555 miljoner. En rätt betydande sänkning har således ägt rum. Huru det förhåller sig för år 1903, kan jag icke uppgifva, ty denna statistik är ännu icke utarbetad, men vid det postkontor, hvilket, såsom jag tror, mottager de flesta assurerade försändelser till högre belopp, nämligen Stockholm 2 eller postkontoret vid Lilla Nygatan, har det också visat sig en sänkning af assuransbeloppet i förhållande till 1902, nämligen från 195 miljoner sistnämnda år till 151 miljoner 1903. Detta visar ju således, att en minskning äger rum, och detta har nog också en finansiell betydelse.

Det yttrades af den talare på gäflborgsbänken, som försvarade utskottet, att denna sänkning icke betydde någonting, i det att postverkets risk därigenom blefve mindre. Jo, det betyder, att så länge det inom svenska postverket är så ställt, att postverket gifver assurans för huru stort belopp som helst, så måste postverket ordna sig för sådant. Det måste vidtaga sina säkerhetsåtgärder under förutsättning, att försändelser kunna inlämnas till assurans för mycket stora belopp, så länge postverket är skyldigt att mottaga sådana. Därför har det betydelse äfven i detta afseende. För min del tror jag dock icke, såsom jag nyss nämnde, att det finansiella resultatet betyder så synnerligen mycket, men det betyder alltid något, och det är icke skäl att minska postverkets inkomster.

Vidare har saken, såsom ock framhållits af den förste talaren, den betydelse, att borttagandet af förbudet innebär en frestelse för postfunktionärerna. Att borttaga förbudet har alls icke någon betydelse för den stora allmänheten, ty det är icke den, som skickar

*Angående
upphävande
af förbudet
mot postbeför-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)*

*Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbefor-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)*

försändelser till så stora belopp, att det kan spela någon roll, huruvida man antingen försäkrar alltsammans hos postverket eller gör sig besvär med att taga två försäkringar, en hos postverket och en hos ett enskildt bolag. Frågan har betydelse för penninginstituten. Men jag anser, att denna betydelse icke är så stor, ty såsom jag visat, existerar icke förbudet i fråga om försändelser till utlandet. Det finnes emellertid institutioner, som saken har bestämd betydelse för, och det är de omnämnda försäkringsbolagen, och det har icke syntts generalpoststyrelsen, att det finnes något särskildt skäl att för deras skull borttaga denna bestämmelse.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag biträder samma yrkande, som gjordes af den förste talaren.

Herr Moll: Herr talman! I motionen föreslås, att Riksdagen måtte hemställa om upphäfvandet af det utaf Kungl. Maj:t den 26 maj 1882 gifna förbud mot postbefordran af värdeförsändelser, angifna till lägre värde än det verkliga.

Jag skall här icke inlåta mig på frågan om den grundlagsenliga befogenheten af detta förbud, ehuru denna befogenhet synes mig ganska tvifvelaktig, men jag skall bedja att få framhålla, att det af åtskilliga tecken att döma synes, som om detta förbud aldrig blifvit i sin fulla utsträckning af postverket tillämpadt. Hade förbudet verkligen varit allmänt tillämpadt, så tror jag, att förbudets befintlighet hade varit litet mera allmänt bekant, än, enligt hvad jag erfarit, nu är förhållandet. Och hade förbudet varit allmänt tillämpadt, så hade väl icke generalpoststyrelsen behöft genom särskildt cirkulär, som utfärdades mot slutet af förra året, fästa uppmärksamheten på detta förbud. Här gäller det således ett försök från generalpoststyrelsens sida att blåsa lif i ifrågavarande bestämmelse af 1882, och det är detta försök, som jag velat med min motion förhindra.

Nu invänder man, att om förbudet upphäfdes, skulle därigenom postverkets inkomster komma att minskas. Om man jämför postverkets inkomst af assurerade försändelser, å ena sidan, med postverkets inkomst af öfriga rörelsegrenar, å andra, så visar det sig, såsom af herr generalpostdirektören framhållits, att inkomsten af assurerade försändelser icke stigit lika mycket som inkomsten af öfriga rörelsegrenar. Denna minskade stegring vill man nu tillskrifva assuranzen af värdeförsändelser hos enskilda försäkringsanstalter. Men jag tror, att då man försöker förklara saken på detta sätt, förbiser man *andra* orsaker till denna minskade stegring, hvilka efter all sannolikhet varit af vida större betydelse. Bland dessa orsaker vill jag nämna upphörandet af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, hvarigenom försändandet af sedelpaket i hög grad minskats. Vidare det ständigt tilltagande användandet af postremissväxlar, hvilka, såsom herrarne nog hafva sig bekant, i mycket stor utsträckning skickas i vanliga bref utan rekommendation.

För öfrigt torde med fog kunna sättas i fråga, huruvida icke postverkets ansvarighet för assurerade försändelser borde, på sätt flerstädes i utlandet sker, begränsas till vissa maximibelopp. I själfva

verket är det orimligt, att postverket skall kunna ikläda staten en ansvarighet, som för enstaka postförsändelser kan springa upp till flera hundra tusen kronor. Det hjälper icke att här invända, att postverket hittills icke gjort någon större förlust på denna rörelse. En sådan förlust kan hvilken dag som helst inträffa. Antag till exempel, att postverket nödgades ersätta en för $1\frac{1}{2}$ million kronor assurerad försändelse. Jag undrar just, om icke vår nuvarande nitiske generalpostdirektör då skulle vara den förste att påyrka en begränsning af postverkets ansvarighet.

Om nu postverket, såsom sannolikt är, genom assuranzen af värdeförsändelser hos enskilda anstalter skulle gå miste om en del assuransafgifter, så blefve ju postverket samtidigt, såsom utskottet har framhållit, befriadt från motsvarande risk. Vi böra här komma ihåg, att det just är de *stora*, för postverket olämpliga riskerna, från hvilka postverket på detta sätt befriades.

Vidare har invändts, att postverket för vård och förvar af de assurerade försändelserna har träffat en hel rad dyrbara anordningar. Ja, detta är mycket sant. Men äfven om postverket helt och hållet upphörde med assuransrörelsen, måste postverket likväl bibehålla alla dessa anordningar, ty de äro lika nödvändiga för vård och förvar af den rekommenderade posten. Man kan således icke påstå, att alla dessa dyrbara anordningar eller ens största delen af dem varit betingade uteslutande af assuransrörelsen.

Det har äfven framhållits, att förbudets upphäfvande skulle gifva anledning till frestelser för posttjänstemännen. Frestelsen att tillgripa en försändelse är gifvetvis större, i samma mån som den oärlige tjänstemannen har utsikt att icke blifva ertappad, och mindre i samma mån som han har utsikt att blifva fast. Nu är ju förhållandet det, att utsikten att blifva ertappad är mycket stor, när det gäller tillgrepp af rekommenderade eller assurerade försändelser, men mycket liten, när det gäller tillgrepp af vanliga bref. Erfarenheten har också visat, att tillgrepp af assurerade eller rekommenderade försändelser jämförelsevis sällan förekommer, under det att tillgrepp af penningar ur vanliga bref ganska ofta sker. Våra penninglotterier hafva om denna sak en lika rik som bedräflig erfarenhet.

Och så detta, att poststadgan nu uppmanar posttjänstemännen att *misstänka* vissa försändelser! Jag tror icke, att detta öfverensstämmer med svensk uppfattning. Om för öfrigt posttjänstemännen verkligen skola ställa sig denna föreskrift till efterrättelse, så lärer icke för dem återstå annat än att misstänka *alla* försändelser, enär man ju icke kan se utanpå en försändelse, hvad den innehåller. Då är det nog bäst att så godt först som sist dekretera, att värdeförsändelser måste slås in och förseglas på postdisken under tjänstemännens ögon.

Till sist skall jag be att få betona, att jag med motionen icke afsett att skapa någon ny ordning. Motionen går endast ut på att bringa ur världen en bestämmelse, som aldrig till fullo tillämpats och aldrig kommer att kunna till fullo tillämpas. Det är icke *jag*, som vill skapa en ny ordning, utan det är *poststyrelsen*, som vill

Angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.
(Forts.)

Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbefor-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvit
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)

skapa en ny ordning genom att gräfva upp och tillämpa en gammal. i sig själf omöjlig bestämmelse. Äfven Kungl. Maj:t tyckes vara af den mening, att ifrågavarande bestämmelse bör vara död, ty i annat fall hade Kungl. Maj:t säkerligen icke, såsom Kungl. Maj:t gjort. under förra året meddelat en härvarande enskild försäkringsanstalt rätt att meddela just sådan försäkring af postförsändelser, som genom nämnda bestämmelse i poststadgan är förbjuden.

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr talman! Under diskussionen har åtskilligt blifvit yttradt, som synes mig hafva mycket litet med denna fråga att göra. Motionen är uppenbarligen icke tillkommen af ömhet om statens intresse att icke råka ut för sådana risker som nödvändigheten att betala ut 300,000, $\frac{1}{2}$ million o. s. v. Detta kan jag lämna å sido liksom frågan om hvad som skall erkännas såsom svensk uppfattning. Det är möjligt, att motionären hade rätt i hvad han därom yttrade. Jag skall dock för min del be att få uttrycka åtminstone den förhoppningen, att det icke måtte vara svensk uppfattning, att det är lofligt, aktningvärdt och förtjänt att utaf Riksdagen genom ingrepp i lagstiftningen understödjas, att ett bolag här bildas för att åka på snålskjuts hos postverket, för att kunna förtjäna penningar genom lindrigare försäkringsafgifter, därför att kostnaderna för skyddet af postförsändelserna bäras af svenska staten.

Det yttrades visserligen här, att, äfven om postverket icke skulle hafva denna assurancesaffär, det likväl skulle behöfva lika dyrbara anordningar. Härom vågar jag icke säga någonting annat, än att det förefaller mig i högsta grad absurdt, att, om man från denna mycket riskabla assurancesaffär ginge tillbaka till den slutna rekommendationen, det då skulle vara nödvändigt för postverket att påkosta sådana skyddsåtgärder, som för närvarande förekomma. Åtminstone kräfras därtill helt andra begrepp, än jag hittills lyckats komma i besittning af.

Om någonsin en fråga, omgifven af en stor molnsky oriktiga uppgifter, har blifvit grundligt analyserad, så är det visserligen det föreliggande förslaget i den behandling, som det fick af herr generalpostdirektören, ty det återstår sannerligen efter detta ingenting af det, som anförts såsom varande så öfvertygande skäl för att Riksdagen här skulle fortgå på en den allra besynnerligaste väg. För det första har ärendet blifvit grundlagsstridigt behandladt. Det skulle hafva förts under ett utskott, som består af ledamöter från båda kamrarna. Vidare lärer väl Andra Kammaren icke kunna falla på den idén att gå till Kungl. Maj:t och öfverlämna åt honom att ensam lagstifta i en fråga, där Riksdagen har fullt ut lika mycket att säga som någonsin Kungl. Maj:t. Det skulle verkligen taga sig synnerligen bra ut från Andra Kammarens sida att gå och säga till Kungl. Maj:t: Gör så och så. Vi hafva ingenting emot, att Ni in-

griper i våra rättigheter. Åtminstone skall Andra Kammaren icke göra detta med öppna ögon.

När man, såsom statsministern nyligen gjorde, klagade öfver att Riksdagen skrifver till Kungl. Maj:t om allt möjligt — jag skall icke nu inlåta mig på i hvad mån klandret var berättigadt —, så vore det väl icke för mycket, att man åtminstone läte en fråga som denna underkastas en grundlig undersökning, då man nu hört af herr generalpostdirektören anföras, till hvilken grad alldeles grundlösa föreställningar om hvad till denna sak här blifvit spridda.

Jag anhåller, herr talman, om afslag å utskottets hemställan.

Herr Johansson i Jönköping: Då jag i utskottet varit med om att fatta det beslut, som föranledt dess hemställan, skall jag med ett par ord angifva de grunder, som därvid för mig varit de bestämmande. Jag kan fatta mig ganska kort beträffande dessa grunder, ty hvar och en, som tager denna sak i skärskådande, skall finna, att den bestämmelse, hvars upphäfvande nu är ifrågasatt, är synnerligen opraktisk. Det är denna omständighet, som varit afgörande i utskottet. Jag skall be att få fästa herrarnes uppmärksamhet på att man har rättighet att lägga penningar i bref och sända detta med posten utan att hvarken rekommendera eller assurera brefvet. Man har vidare rättighet att lägga hvilket som helst kontant penningbelopp under 500 kronor i ett bref och rekommendera detta. Men vill man *assurera* brefvet, så har man icke rättighet att däri lägga något annat belopp än det, för hvilket man begär assurans. Är det något slags öfverensstämmelse mellan bestämmelser, som föreskrifva dylikt? Jag finner, att utskottet haft mycket goda skäl för det påståendet, att här saknas samklang.

Vidare ger denna Kungl. Maj:ts förordning hvilken som helst posttjänsteman rätt att när helst jag kommer till posten med en försändelse och begär att få den assurerad säga till mig: Var så god och öppna den här i min närvaro! Jag tar annars icke emot den till postbefordran. Är det rimligt att lägga en sådan makt i i händerna på hvilken posttjänsteman som helst?

Det är dessa skäl, som i hufvudsak varit bestämmande för oss i utskottet. då vi funnit, att en sådan bestämmelse icke bör finnas.

Hvad beträffar det påståendet, att detta ärende bort hänvisas till bevillningsutskottet i stället för till tillfälligt utskott, så är det ju, som bekant, en gammal tvistefråga, huruvida den motion, som rör skrifvelse till Kungl. Maj:t, skall gå till tillfälligt utskott eller icke. Men jag ber att få påpeka, att, såsom motionären sagt, det här är fråga om ett förbud, som Kungl. Maj:t utan Riksdagens hörande meddelat och som väl Riksdagen då — utan att därigenom göra intrång på sina egna rättigheter — kan hos Kungl. Maj:t anhålla om att få annulleradt, då det har befunnits olämpligt och opraktiskt. Jag vågar säga, att detta förbud är i högsta grad olämpligt och opraktiskt, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.
(Forts.)

Angående
upphäfvande
af förbudet
mot postbefor-
dran af för-
sändelse, för
hvilken värdet
blifvit angifvet
lägre än det
verkliga
värdet.
(Forts.)

Herr Moll: I likhet med den ärade talaren på södermanlandsbänken har jag den uppfattningen, att motionen bort hänvisas till bevillningsutskottet, och jag blef för min del ganska förvånad öfver att den öfverlämnades till tillfälligt utskott.

Hvad vidare beträffar den anmärkning, som gjordes af en ärad talare på stockholmsbänken, gående ut på, att här skulle vara fråga om något slags enskildt intresse, skall jag be att få meddela, att, när jag skref och framlade motionen, jag ansåg, att jag gjorde detta i affärsvärldens intresse. Om nu den omständigheten tillkommer, att ett svenskt bolag förra året börjat bedrifva sådan försäkringsrörelse, hvarom här är fråga, så kan jag icke finna, att frågans vikt häraf förringas. Jag kan nämligen icke inse, att det är någon olägenhet, att ett svenskt bolag trädt i stället för de utländska anstalter, som under årens lopp här bedrifvit dylik försäkringsrörelse, och att denna rörelse nu så småningom håller på att gå öfver till det svenska bolaget, i hvilket jag för öfrigt icke har det ringaste personliga intresse.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Mina herrar! Jag skall icke mycket inlåta mig på denna frågas reella beskaffenhet, ehuru det enligt min mening kan vara mycket omtvistadt, om det kan vara rätt att förordna på sätt här ifrågasatts. Jag tycker nämligen, att alldeles tillräckligt skäl för oss finnes att stryka förslaget i den omständigheten, att ärendet väl bort behandlas af det utskott, som har att handlägga bevillningsfrågor. Man må säga hvad man vill, så kan det i alla fall gälla stora utgifter och inkomster för postverket. Det är visserligen sant, att det är fråga om en kungl. kungörelse, men det gäller dock afsevärda belopp för postverket: och då jag, som sagdt, anser, att detta är en fråga, som bort behandlas af bevillningsutskottet, anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr *Eriksson* i Elgered instämde häruti.

Herr Sundström: Då flere talare här hafva uppträdt och klandrat, att detta ärende blifvit behandladt af tillfälligt utskott, vill jag härmed förklara, att i utskottet också åtskilliga gånger fällts yttranden, huruvida det vore lämpligt, att saken behandlades i detta utskott. Men vi tänkte, att då kammaren hänvisat detta ärende till första tillfälliga utskottet på talmanskonferensens tillstyrkan, hade vi icke rättighet att vägra behandla detsamma. Och om utskottet i det hänseendet gjort något oriktigt, så är det minst lika mycket talmanskonferensens fel som utskottets.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner å de under öfverläggningen gjorda yrkandena, afslog kammaren såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Som tiden var långt framskriden, uppskötos kammarens förhandlingar till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,2 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.
